

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalous / Julkishallinto ja juridiikka

Niina Vainimo

YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELY ELINKEINONHARJOITTAJAN
NÄKÖKULMASTA

Opinnäytetyö 2014

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalous

VAINIMO, NIINA	Yksityishenkilön velkajärjestely elinkeinonharjoittajan näkökulmasta
Opinnäytetyö	65 sivua + 3 liitesivua
Työn ohjaaja	Lehtori Päivi Ollila
Toimeksiantaja	Kymen Rahoitusneuvonta Oy
Helmikuu 2014	
Avainsanat	yksityishenkilön velkajärjestely, elinkeinonharjoittaja, maksukyvyttömyys, velkajärjestelylain uudistus

Opinnäytetyön aihe on yksityishenkilön velkajärjestely elinkeinonharjoittajan näkökulmasta. Opinnäytetyön tarkoitus on tutkia ja selvittää, mitkä asiat estävät elinkeinon- tai ammatinharjoittajan hakeutumista velkajärjestelyyn ja mitä taloudellisia tai verotuksellisia ongelmia yrittäjille voi velkajärjestelyn aikana tulla. Tutkimuksessa pohditaan myös, miten yksityishenkilön velkajärjestelylain valmisteilla oleva uudistus tulee vaikuttamaan elinkeinon- ja ammatinharjoittajiin. Tutkimuksen tavoitteena on tuoda vastauksia elinkeinonharjoittajille ja velkajärjestelyasioita hoitaville henkilöille nykylainsäädännön tuomista käytännön ongelmista sekä esitellä eri osapuolille velkajärjestelylain muutosta valmisteleavan työryhmän mietintö ja sen mukanaan tuomat uudistukset.

Työn tutkimuksellinen lähestymistapa on kvalitatiivinen eli laadullinen. Tutkimusaineistoa on kerätty alan kirjallisuudesta, velkajärjestelyasioita hoitavien henkilöiden haastatteluista, tuomioistuimien oikeustapauksista ja lainmuutosta valmistelleen työryhmän mietinnöstä. Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan pyritty pitämään hyvin käytännönläheisenä.

Tutkimuksen tuloksena voidaan todeta, että nykyisessä velkajärjestelylaissa on monia epäkohtia ammatin- ja elinkeinonharjoittajien kannalta ja heidän näkökulmasta yleiset esteperusteet ovat tiukat. Velkajärjestelyyn pääseminen edellyttää yleensä yritystoiminnan lopettamista. Tutkimuksen tuloksena voidaan lisäksi todeta, että ammatin- ja elinkeinonharjoittajat ovat rehabilitaation periaatteiden kannalta haasteellisessa asemassa, koska velkajärjestelyyn on esteperusteiden ja lisäedellytysten vuoksi vaikea päästä ja yrityssaneeraus on heille kustannuksiltaan liian kallis.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että velkajärjestelylain muutos parantaisi erityisesti ammatin- ja elinkeinonharjoittajien mahdollisuuksia päästä velkajärjestelyyn ja velkajärjestelyssä mahdollistettaisiin tietyin edellytyksin myös elinkeinotoiminnasta johtuvien velkojen järjestely. Muutos parantaisi myös ammatin- ja elinkeinonharjoittajien mahdollisuuksia aloittaa kerran lopetettu elinkeinotoiminta uudelleen samalla alalla.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Business Management

VAINIMO, NIINA

Individual Debt Adjustment from the Perspective of
Entrepreneurs

Bachelor's Thesis

65 pages + 3 pages of appendices

Supervisor

Päivi Ollila, Senior Lecturer

Commissioned by

Kymen Rahoitusneuvonta Oy

February 2014

Keywords

individual debt adjustment, small entrepreneur, insolvency,
reformation of debt adjustment law

The subject of this thesis is individual debt adjustment from the perspective of entrepreneurs. The purpose of this thesis is to explore and find out what factors prevent entrepreneurs applying for individual debt adjustment and the economic and fiscal problems entrepreneurs confront during the debt restructuring process. This thesis also examines how debt adjustment law reformation will affect entrepreneurs. The objective of the study is to provide answers to entrepreneurs and individuals working with the debt adjustment issues, from problems of the existing legislation to various parties involved in the reformation of debt adjustment law.

The approach in this study is qualitative. Survey data has been collected from literature, interviews, court cases and from the report presented by the debt adjustment law working group. This thesis has been kept very practical.

The results of this research is as follows: the current individual debt adjustment law includes several grievances and the general obstacle criterions are stringed for them. Usually, debt adjustment requires that they cease their activities. Debt adjustment involves plenty of obstacles and additional requirements, in addition to corporate restructuring which is too costly for them.

As a conclusion, the debt adjustment law could particularly improve the possibilities for entrepreneurs to enroll into the debt adjustment process, and thus enable them to restructure the company's debts, under certain conditions. Legislative amendment also improves the possibilities for entrepreneurs to start again in the same field of business.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	8
1.1	Taustaa	8
1.2	Opinnäytetyön tavoitteet, kysymyksenasettelu ja rajaus	9
1.3	Tutkimuksellinen lähestymistapa ja tutkimusmenetelmät	9
1.4	Keskeisiä käsitteitä	11
2	YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELYN JA YRITYSSANEERAUKSEN PÄÄAEROAVAISUUDET	12
3	VELKAJÄRJESTELYASIOIDEN KEHITYS	14
3.1	Talous- ja velkaneuvonnan asiakaskunta	14
3.2	Keskimääräinen velan määrä	15
3.3	Velkajärjestelyhakemusten määrä	16
4	ELINKEINONHARJOITTAJIA KOSKEVAT ERITYISSÄÄDÖKSET	17
4.1	Erytyissäädökset	17
4.2	Elinkeinonharjoittajaa koskevat velkajärjestelyhakemuksen lisäselvitykset	19
5	ELINKEINONHARJOITTAJIEN MAKSUVAIKEUKSIEN SYYT	20
6	MAKSUKYVYTTÖMYYDEN ENNUSTAMINEN	21
7	YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELY ELINKEINONHARJOITTAJALLE	22
7.1	Yksityishenkilön velkajärjestely prosessikaaviona	22
7.2	Velkajärjestelylain valmistelu v. 1992 elinkeinonharjoittajan näkökulmasta	23
7.3	Ennakoitavuus	24
7.4	Elinkeinonharjoittajia koskevat lisäedellytykset	24
7.5	Elinkeinonharjoittajien velat ja varallisuus	26
7.6	Asunnon säilyttäminen	27
7.7	Maksuohjelman raukeaminen	29
7.8	Käytännön kokemuksia ja havaintoja	29
7.9	Tieto velkajärjestelystä julkisessa rekisterissä	30

7.10 Velkajärjestelyn verovaikutukset	30
7.11 Ulosmittauksen vaikutukset velkajärjestelyyn	31
8 ONGELMAT NYKYISEN LAINSÄÄDÄNNÖN AIKANA	32
8.1 Aikaisemman toiminnan jatkaminen	32
8.2 Ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen elinkeinonharjoittajan kannalta	33
8.3 Lisäsuoritusvelvollisuus	34
8.4 Läpilainaus	35
9 KÄYTÄNNÖN ESIMERKKEJÄ	36
9.1 Kouvolan kaupungin velkaneuvojan haastattelu	36
9.2 Kymen Rahoitusneuvonta Oy:n Jouko Koskelaisen haastattelu	38
9.3 Lappeenrannan velkaneuvojan Kirsti Koskelaisen haastattelu	40
9.4 Artikkelit Yrittäjäsanomissa 10/2013	41
9.5 Tärkeimmät syyt, jotka käytännössä estävät ammatin- ja elinkeinonharjoittajien pääsemisen velkajärjestelyyn	43
10 VELKAJÄRJESTELY VAI YRITYSSANEERAUS ELINKEINONHARJOITTAJALLE	44
10.1 Vaihtoehtoihin insolvenssimenettelyihin ohjautuminen	44
10.2 Vertailua	44
11 NEUVONTA MAKSUVAIKEUKSISSA OLEVALLE YRITTÄJÄLLE	45
12 YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELYLAIN UUDISTUS, TYÖRYHMÄN MIETINTÖ	47
12.1 Työryhmän kokoonpano	47
12.2 Työryhmän tavoite	47
12.3 Elinkeinoharjoittajia koskevat velkajärjestelylain muutosesitykset pääpiirteissään	48
12.4 Paneelikeskustelu Velkaneuvonta ry:n tilaisuudessa	51
12.5 Jatkovalmistelu	51
13 OMA POHDINTA LAKIUUDISTUKSEN VAIKUTUKSISTA ELINKEINONHARJOITTAJIIN	52
13.1 Yleisiä huomioita	52
13.2 Vakuusvelat ja panttaukset	53

13.3	Lisäsuoritusvelvollisuus elinkeinon- ja ammatinharjoittajien kannalta	53
13.4	Toiminnan jatkaminen vai lopettaminen	54
13.5	Kilpailu markkinataloudessa	54
14	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA	55
14.1	Yritysrahoitus	55
14.2	Neuvonnan tarve maksuvaikeustilanteessa	56
14.3	Lainvalmistelun laatu	57
14.4	Velkajärjestelyn inhimilliset vaikutukset	58
15	TULOSTEN TARKASTELU JA PÄÄTELMÄT	59
	LÄHTEET	62
	LIITTEET	
	Liite 1. Rekisteriseloste	
	Liite 2. Elinkeinoharjoittajan tulokset	
	Liite 3. Selvitys päättyneestä yritystoiminnasta	

LYHENNELUETTELO

VJL	laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57
VJA	asetus yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/58
YSL	laki yrityksen saneerauksesta 25.1.1993/47
UK	ulosottokaari 15.6.2007/705
KKO	korkein oikeus
HO	hovioikeus
KO	käräjäoikeus
HE	hallituksen esitys eduskunnalle
OM	oikeusministeriö

1 JOHDANTO

1.1 Taustaa

Suoritin oikeustradenomiopintoihini liittyvän syventävän työharjoittelun kahdessa eri yrityksessä, toinen oli lakiasiantointimisto ja toinen oli yritys, jossa hoidetaan yksityishenkilön velkajärjestelyasioita. Velkajärjestelyasioita hoitavassa yrityksessä tuli esille monia käytännön ongelmia, jotka liittyivät entisten ja nykyisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien velkajärjestelyasioihin. Tämä asia herätti kiinnostuksen tutkia asiaa laajemmin erityisesti sen takia, että yrityksen hoitamista velkajärjestelyasiakkaista melko suuri osa oli entisiä tai nykyisiä yrittäjiä. Toimeksiantajalla Kymen Rahoitusneuvonnalla on myös tarve saada tietoa erityisesti tulevan lainmuutoksen vaikutuksista elinkeinonharjoittajien velkajärjestelyasioihin ja tätä tutkimusta voidaan hyödyntää tietopakettina yrityksen valmistautuessa lainmuutoksen aiheuttamiin muutoksiin ja eri osapuolilta tuleviin kysymyksiin.

Olen kahden vuoden opintovapaalla pankkityöstäni, joten rahoitusalan tunteminen ja kiinnostus siihen on edesauttanut tutkimuksen tekoa ja asioiden ymmärtämistä ja kokonaisuuksien hahmottamista. Erityistä mielenkiintoa herättää myös käynnissä oleva velkajärjestelylain uudistaminen ja erityisesti yrittäjien aseman mahdollinen parantaminen velkajärjestelyasioissa. Nykyisessä hallitusohjelmassa on mainittu elinkeinotyöllisyys- ja innovaatiopolitiikan linjauksessa hallituksen tavoite selvittää yrittäjän velkajärjestelytilanteisiin liittyviä ongelmia, joten aihe on ajankohtainen.

Nykyisen velkajärjestelylain viimeisin uudistus oli osa velkajärjestelylain laajempaa uudistusta, ja siihen liittyy myös tuleva lain uudistus, jota pohti oikeusministeriön marraskuussa 2012 asettama työryhmä. Työryhmän tavoitteena oli selvittää, miten velallisia voitaisiin kannustaa maksuohjelman aikana tapahtuvaan tulonhankintaan ja miten velallisille voitaisiin paremmin turvata velaton uusi alku. Työryhmän tuli myös selvittää, miten yrittäjien asemaa velkajärjestelyssä voitaisiin parantaa yrittäjyyteen liittyvin ratkaisuin sekä miten nykyisen lisätilitysjärjestelmän velalliselle aiheuttamia ongelmia saataisiin vähennettyä. Työryhmä selvitti myös omistusasunnon säilyttämistä koskevien säännösten toimivuutta. Työryhmän mietintö luovutettiin oikeusministeriölle 21.11.2013.

1.2 Opinnäytetyön tavoitteet, kysymyksenasettelu ja rajaus

Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esille käytännön ongelmia, jotka liittyvät elinkeinonharjoittajien velkajärjestelyasioihin. Opinnäytetyössä tutkitaan ja selvitetään, mitkä ovat suurimmat epäkohdat nykylainsäädännössä, jotka estävät elinkeinonharjoittajien pääsyn velkajärjestelyyn ja mitä taloudellisia tai verotuksellisia ongelmia yrittäjille voi velkajärjestelyn aikana tulla. Nykylainsäädäntö ei käytännössä mahdollista ammatin- ja elinkeinonharjoittajien velkojen järjestelyä ilman yritystoiminnan lopettamista ja toisaalta yrityssaneerauslaki ei ole osoittautunut toimivaksi pienyrittäjien kohdalla.

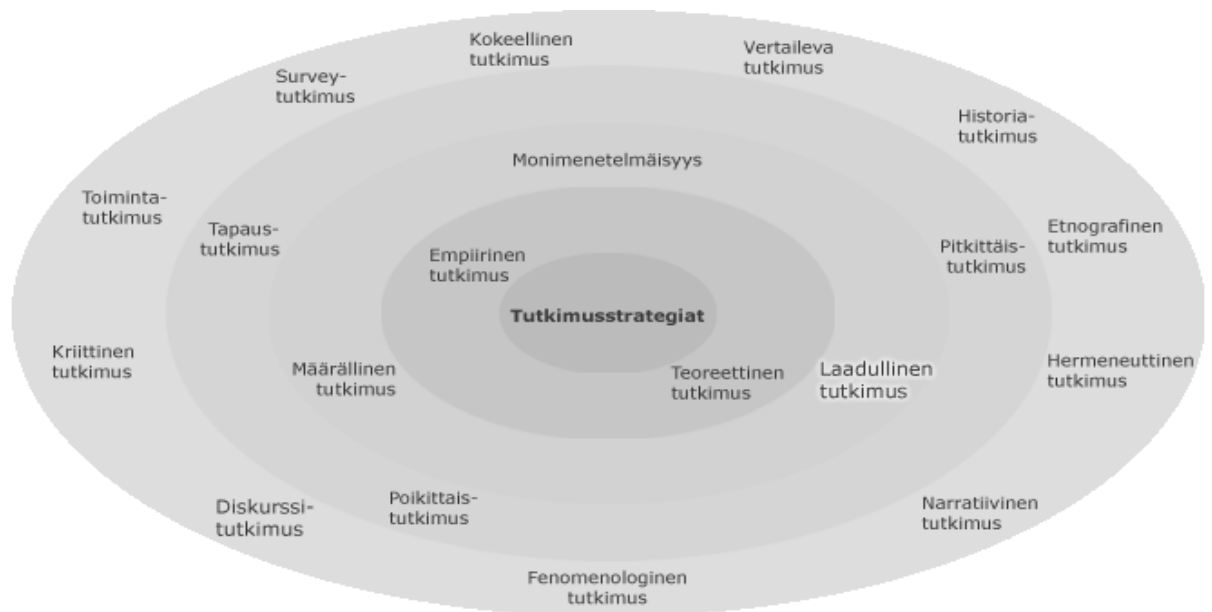
Tutkin käytännön esimerkkien avulla, mistä johtuu, että nykyinen velkajärjestelylaki ei sovellu ammatin- ja elinkeinonharjoittajille. Tulen käymään tutkimuksessa läpi velkajärjestelylain nykytilanteen sekä pohdin onko oikeusministeriön asettama työryhmä onnistunut ehdotuksessaan poistamaan nykyisessä laissa olevia epäkohtia elinkeinonharjoittajien kannalta tarkasteltuna. Tutkin myös, miten valmisteilla oleva lainmuutos tulisi helpottamaan elinkeinonharjoittajien pääsyä yksityishenkilön velkajärjestelyyn. Tulen myös käsittelemään yrittäjän tulonmuodostusta suhteessa yrityksen tulokseen ja verotukseen, kyseinen ongelma tulee esille velkajärjestelyn aikana.

Tutkimuksesta rajataan pois yrityssaneerailain laajempi tulkinta, sitä käytetään vain suppeasti vertailtaessa velkajärjestelyn tai yrityssaneerauksen sopivuutta elinkeinon- ja ammatinharjoittajalle. Tutkimuksessa esitellään pääpiirteissään yksityishenkilön velkajärjestelyn ja yrityssaneerauksen eroavaisuudet.

1.3 Tutkimuksellinen lähestymistapa ja tutkimusmenetelmät

Tutkimusstrategiana eli tutkimuksen menetelmällisten ratkaisujen kokonaisuutena on käytetty tapaustutkimusta (case study), jonka tyypillisiä piirteitä on joukko tapauksia, kohteena yksilö tai ryhmä ja kiinnostuksen kohteena usein prosessit. Tapaustutkimuksessa aineistoa kerätään useita metodeja käyttämällä, mm. havainnoin, haastatellen ja dokumentteja tutkien ja tavoitteena tyypillisimmin ilmiöiden kuvailu. (Ks. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 134–135.) Kuvassa 1 on havainnollistettu tutkimusstrategioihin liittyviä erilaisia tutkimusmenetelmiä (Jyväskylän yliopisto).

Tässä opinnäytetyössä tutkimuksellisenä lähestymistapana on kvalitatiivinen tutkimus, jonka tyypillisiä piirteitä on kokonaisvaltaisen tiedon hankkiminen ja aineiston koaminen luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Kvalitatiivinen tutkimuksessa suositetaan myös tyypillisesti ihmisiä tiedon keruun instrumenttina ja käytetään induktiivista analyysiä eli tarkastellaan aineistoa monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti. (Ks. Hirsjärvi ym. 2009, 164.) Kvalitatiivinen lähestymistapa sopi mielestäni hyvin tämänkaltaiseen tutkimustyöhön, jossa aineiston hankinnan metodeina oli mm. teemahaastattelut ja kirjallisten dokumenttien ja tekstien analysointi. Haastateltavien valinnassa on käytetty harkinnanvaraista otosta.

Kuva 1. Tutkimusstrategiat, laadullinen tutkimus (Jyväskylän yliopisto)

Tutkimuksessa käydään läpi alan kirjallisuutta, voimassaolevaa lainsäädäntöä, oikeusministeriön asettaman työryhmän mietintöä sekä tuomioistuinpäätöksiä. Aihetta lähestytään myös asiantuntijoiden haastatteluiden, omien havaintojen ja työkokemuksen perusteella.

Tärkeimpinä lähteinä tutkimuksessa on käytetty Tuula Linnan, Risto Koulun, Heidi Lindforsin, Tero Uiton, Tapio Laakson ja Erkki Havansin teoksia sekä yksityishenkilön velkajärjestelylakia ja asetuksia. Lähteenä on myös Pauliine Koskelon ja Liisa Lehtimäen kirja Yksityishenkilön velkajärjestely, 1997. Kyseinen teos on velkajärjestelyasioita hoitavien keskuudessa hyvin tunnettu ja siihen viittaavat useasti myös velkojat lausunnoissaan ja tuomioistuin perusteluissaan. Muita tutkimuksessa käytettyjä

lähteitä ovat velkajärjestelyasioita pitkään hoitaneen yrittäjän haastattelu, Kouvolan ja Lappeenrannan kaupunkien talous- ja velkaneuvojien haastattelut, oikeusministeriön internetsivut, Oikeustieto-lehti, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen internetsivut, Talentumin juristikirje sekä alan artikkelit ja tietokannat.

Tuoreimpana tietolähteenä on oikeusministeriön asettaman velkajärjestelylain muutos- ta pohtineen työryhmän mietintö. Olin itse paikalla Velkaneuvonta ry:n järjestämässä tilaisuudessa 22.11.2013, jossa mietintö julkistettiin. Tilaisuudessa oli paikalla oikeusministeri Anna-Maja Henriksson, työryhmän puheenjohtaja lainsäädäntöneuvos Mari Aalto, muita työryhmän jäseniä sekä velkajärjestelyasioita työkseen hoitavia kuntien velkaneuvoja, selvittäjän työtä tekeviä asianajajia ja perintätoimistojen edustajia.

1.4 Keskeisiä käsitteitä

Insolvenssi eli maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan velallisen kyvyttömyyttä maksaa velkojaan sitä mukaa kuin ne erääntyvät, ja maksukyvyttömyys ei ole tilapäistä. Maksukyvyttömyys voi olla tilapäistä esim. lyhytaikainen työkyvyttömyyden, lomautuksen tai opiskelun takia. Velallisen maksukykyä arvioitaessa otetaan huomioon myös velallisen tulot, tulonhankkimismahdollisuudet, varallisuus, elinkustannukset, elatusvelvollisuus sekä muut hänen taloudelliseen asemaan vaikuttavat seikat. (Koskelo & Lehtimäki 1997, 28–30.) Yrityksen näkökulmasta maksukyvyttömyys on sitä todennäköisempää, mitä vähemmän yrityksellä on likvidejä varoja, mitä heikommin yritys kannattaa ja tuottaa kassavirtaa sekä mitä velkaisempi yritys on eli mitä enemmän yrityksellä on vierasta pääomaa ja siitä johtuvia maksuvelvoitteita (Laakso, Laitinen & Vento 2010, 17).

Elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan yksityisiä elinkeinon tai ammatin harjoittajia sekä avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisia yhtiömiehiä. Elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan myös maatilatalouden tai kalastuksen harjoittajaa. Velkajärjestelylain 7. luvun 48. §:ssä on lisäksi mainittu elinkeinotoimintaa harjoittavan osakeyhtiön johtoon kuuluvaa osakkeenomistajaa koskeva erityissäännös, joka on selvitetty luvussa 4 elinkeinonharjoittajia koskevat erityissäädökset.

Yksityishenkilön velkajärjestely on menettely, jossa maksukyvyttömän luonnollisen henkilön kaikki ennen hakemusta syntyneet velat järjestellään uudelleen ja jossa hänelle määrätään hänen maksukykyynsä pohjautuva maksuohjelma, joka on voimassa ennalta määrätyn ajan. Edellytyksenä velkajärjestelylle on, että velkojen määrä suhteessa maksukykyyn on liian suuri, maksukyvyttömyys ei ole tilapäistä ja maksukyvyttömyys on heikentynyt pääasiassa ilman velallisen omaa syytä. Ennen velkajärjestelyä edellytetään myös ensin pyrkimystä sovintoon velkojien kanssa.

Yrityssaneeraus on menettely, jolla voidaan tervehdyttää taloudellisiin vaikeuksiin joutunut, mutta elinkelpoinen yritys ja turvata sen toimintaedellytykset yritystoiminnan jatkamiseksi. Yrityssaneeraus on tuomioistuimen ratkaisuun perustuva menettely, joka edellyttää vähintään kahden suurimman velkojan suostumusta ja näiden velkojien yhteenlaskettujen saatavien pitää edustaa vähintään viidennestä kokonaisvelkamäärästä. Tuomioistuin vahvistaa yritykselle saneerausohjelman, jossa määrätään velkoja ja varallisuutta koskevista toimenpiteistä. Yrityssaneeraus on yleensä ainut keino, jolla elinkelpoinen, tilapäisiin maksuvaikeuksiin ajautunut yritys voidaan pelastaa konkurssilta. (Koulu 2007, 1–33.)

Rehabilitaatiolla tarkoitetaan velallisen maksukyvyyn ja sitä kautta hänen taloudellisen aloitteellisuutensa palauttamista. Rehabilitaatiossa velallisen varallisuuspiiriin ei kajoeta, vaan velkavastuuta pienennetään velallisen maksukykyä vastaavaksi. (Koulu & Lindfors 2010, 15, 56.)

2 YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELYN JA YRITYSSANEERAUKSEN PÄÄEROVAISUUDET

Yksityishenkilön velkajärjestely -menettelyssä tuomioistuin vahvistaa maksukyvyttömälle yksityishenkilölle hänen taloudellisen tilanteensa korjaamiseksi hänen maksukykyään vastaavan maksuohjelman (VJL 1. §). Tavoitteena velkajärjestelyssä on antaa maksukyvyttömälle yksityishenkilölle mahdollisuus veloista selviytymiseen ja taloudellisen tilanteen korjaamiseen (Koskelo & Lehtimäki 1997, 27).

Yrityssaneeraus on tarkoitettu taloudellisissa vaikeuksissa olevan elinkelpoisen yrityksen toiminnan tervehdyttämiseen. Yrityssaneerausmenettelyssä tuomioistuin vahvistaa saneerausohjelman, jossa määrätään velkoja, varallisuutta ja toimintaa koskevista toimenpiteistä. Saneerausmenettelyn kohteena voi olla osakeyhtiö, kommandiit-

tiyhtiö, avoin yhtiö, yksityinen elinkeinonharjoittaja, asunto-osakeyhtiö, osuuskunta tai taloudellista toimintaa harjoittava yhdistys. (YSL 1.–2. §.)

Kulultaan ja prosessiltaan velkajärjestely muistuttaa suuresti yrityssaneerausta, molemmissa on erotettu samalla tavalla menettelyn vireilletulo ja aloittamisharkintaan sitoutuva menettelyn aloittaminen. Molemmissa toteutuu myös maksuohjelman laatiminen sekä ohjelman vahvistaminen. Merkittävimpiä eroja on, että velkajärjestelyyn ei kuulu velkoja-autonominen päätöksenteko vaan velkojen järjestely tapahtuu tuomioistuimen päätöksellä eli lainkäyttöratkaisuin. Velkojien vastustuksella tai myötämielisyydellä on velkajärjestelyasiassa vain välillinen vaikutus. Erona yrityssaneeraukseen on myös, että velkajärjestely on yksinomaan velallisaloitteinen insolvenssimenettely. (Koulu & Lindfors 2010, 120.)

Yksityishenkilön velkajärjestelyssä ja yrityssaneerauksessa edellytetään molemmissa velallisen maksukyvyttömyyttä, mutta velkajärjestelyssä on määritelty myös, mitkä asiat otetaan huomioon määriteltäessä velallisen maksukyvyttömyyttä. Näitä ovat mm. velallisen varallisuuden rahaksi muuttaminen, tulot ja ansaintamahdollisuus, elatusvelvollisuus ja elinkustannukset. Velkajärjestelyssä, toisin kuin muissa insolvenssimenettelyissä, velallisen maksukyvyttömyys tulee johtua hyväksyttävistä syistä kuten esim. sairaudesta, työttömyydestä, työkyvyttömyydestä tai muusta ns. sosiaalisesta suoritusesteestä. (Koulu & Lindfors 2010, 120–124.)

Velkajärjestelyn ja yrityssaneerauksen tavoitteena on molemmissa velallisen rehabilitaatio, mutta yrityssaneerauksessa on luonteensa vuoksi lain mukaan kaksoistavoite eli jatkamiskelpoisen yritystoiminnan tervehdyttäminen ja tällaisen yritystoiminnan edellytysten turvaaminen.

Yksityishenkilön velkajärjestelyssä tavoitteena ovat seuraavat asiat:

1. Velkojat saavat mahdollisimman täysimääräisen osan saatavistaan
2. Velallisen taloudellinen ja sosiaalinen kurjistuminen ja syrjäytyminen normaalista elämästä voidaan ehkäistä sekä tarjota velalliselle mahdollisuus selvittää veloistaan ja saada taloutensa kuntoon

3. Minimoidaan maksukyvyttömyysongelmien kielteiset vaikutukset (Koskelo & Lehtimäki 1997, 26.)

3 VELKAJÄRJESTELYASIOIDEN KEHITYS

3.1 Talous- ja velkaneuvonnan asiakaskunta

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksessa Talous- ja velkaneuvonnan asiakkaat 2010 - velkajärjestely tuomioistuimessa vai muu apu, on tutkittu talous- ja velkaneuvonnan asiakaskuntaa. Tutkimuksessa todetaan, että yritysvelallisten määrä on vähentynyt merkittävästi. Vuonna 2004 talous- ja velkaneuvonnan asiakaskunnasta yli 30 %:lla velat liittyivät yritystoimintaan ja vuonna 2010 tehdyn tutkimuksen mukaan yritysvelkaa on enää joka kuudennella eli 17 %:lla vastaajista. Tutkimus pohjautui vuonna 2010 toteutettuun tutkimukseen, jossa eri puolilta Suomea 51:n eri talous- ja velkaneuvontayksikön työntekijät keräsivät talous- ja velkatilannetietoja yhteensä 2162 asiakkaan osalta. Tutkimuksessa käytiin läpi myös eri velkatyyppejä ikäryhmittäin ja tutkimuksen mukaan maksamattomia laskuja ja pikavippejä oli eniten nuorilla eli 18–24-vuotiailla, asuntolainaa on pääsääntöisesti 35–44-vuotiailla ja yritys- ja takausvelat ovat yleisimpiä pääsääntöisesti keski-ikäisillä tai sitä vanhemmilla eli yli 45-vuotiailla. (Valkama 2011, 3–5.)

Tutkimuksen tulos sinällään ei yllätä koska velallisen ikä suhteessa tarvittavaan rahoitusmuotoon kulkee yleensä yhdessä. Monet nuoret opiskelevat vielä noin 20-vuotiaina, joten silloin rahoituksen tarve on usein suhteellisen pieni verrattuna esimerkiksi 30–40-vuotiaisiin. Toki rahan tarpeeseen vaikuttaa opiskelu-aika, vanhempien tuki, työssäkäynti opiskelujen aikana jne. mutta näyttää, että valitettavan moni jättää laskut hoitamatta ja rahoittaa menojaan pikavipeillä. Asuntolaina otetaan pääsääntöisesti yli 30-vuotiaana, kun työpaikka on löytynyt, elämäntilanne vakiintunut ja perhettä perustetaan. Edellä mainitussa Valkaman tutkimuksessa mainittiin, että kyseisestä tutkittavien joukosta lähes 80 % asuu vuokra-asunnossa, joten määrällisesti asuntovelallisten osuus velkajärjestelyasiakkaista on kuitenkin suhteellisen pieni. Yritystoiminnasta johtuva velka on tyypillistä keski-ikäisillä ja sitä vanhemmilta, koska monesti yrityksen perustaminen ajoittuu keski-ikäen kynnykselle ja siitä eteenpäin. Siinä vaiheessa monella palkansaajalla on jo kokemusta palkkatyöstä ja osaamista ja tietotaitoa on kertynyt, joten halutaan vielä toteuttaa yrityksen perustaminen, joka monella on varmasti ajatuksena kypsytynyt pitkään.

Asia, joka kiinnitti huomiota Valkaman tutkimuksessa oli se, että tutkittavien joukosta melkein puolet oli työelämän ulkopuolella eli työttömänä, opiskelijoina, eläkkeellä tai vanhempainvapaalla. Toisaalta on ymmärrettävää, että tällä joukolla tulot ovat pienet ja monet elävät erilaisilla yhteiskunnan tukimuodoilla, joten vaara ajautua maksuvaikeuksiin on työssäkäyviä suurempi. Se, mitä itse havainnoin harjoittelupaikassani eli velkajärjestelyasioita hoitavassa yrityksessä oli, että suurin osa asiakkaista oli työssäkäyviä palkansaaajia sekä entisiä yrittäjiä. Koska yksityishenkilön velkajärjestely soveltuu huonosti elinkeinonharjoittajalle, sen vuoksi velkajärjestelyssä olevien nykyisten yrittäjien määrä on vähäinen. Toki erona täytyy ottaa huomioon, että kuntien talous- ja velkaneuvonnan asiakkaista kaikki eivät pääse tai halua velkajärjestelyyn, joten talous- ja velkaneuvonnassa asioi myös pelkästään talousneuvontaa hakevia asiakkaita.

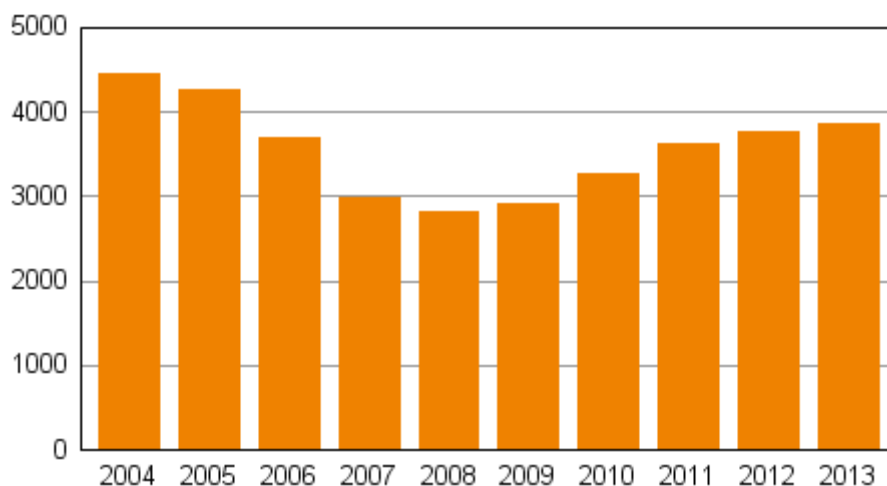
Toinen asia, jonka havaitsin verratessani Valkaman tutkimusta ja omia havaintoja harjoittelupaikassani Kymen Rahoitusneuvonnassa, oli vuokra- ja omistusasumisen suhde. Tutkimuksessa mukana olleista 80 % asui vuokra-asunnossa, ja itse havaitsin velkajärjestelyasioita hoitavan yrityksen asiakaskunnassa, että sinne ohjautuvilla asiakkailla omistusasuminen oli yllättävän yleistä. Tähän vaikuttaa toki oleellisesti paikkakunta ja alueelliset erot. Asuminen Kaakkois-Suomessa omistusasunnossa ei sido kuin murto-osan siitä pääomasta, joka pitää olla hankittaessa omistusasuntoa Helsingistä tai Espoosta, joten moni esim. Kaakkois-Suomessa asuvista on pystynyt hankkimaan omistusasunnon, joka sitten pääsääntöisesti velkajärjestelymenettelyssä halutaan säilyttää. Tähän harjoittelupaikassa havaitsemaani jakautumaan vaikuttaa myös se, että selvittäjän käyttö velkajärjestelyssä, jossa säilytetään omistusasunto, on huomattavasti yleisempää.

3.2 Keskimääräinen velan määrä

Talous- ja velkaneuvonnan asiakkailla oli Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuonna 2010 tehdyn selvityksen mukaan keskimäärin 15 velkaa ja niiden määrä oli keskimäärin 30 000 euroa. Velkajärjestelyyn ohjautuvien asiakkaiden velkamäärä oli keskimäärin 39 000 euroa ja velkoja oli keskimäärin 18 kappaletta. Elinkeinoiminnassa velkaantuneiden velan määrä oli keskimäärin 80 500 euroa, joten velan määrä oli huomattavasti suurempi kuin muilla velallisilla. (Valkama 2011, 3–5.)

3.3 Velkajärjestelyhakemusten määrä

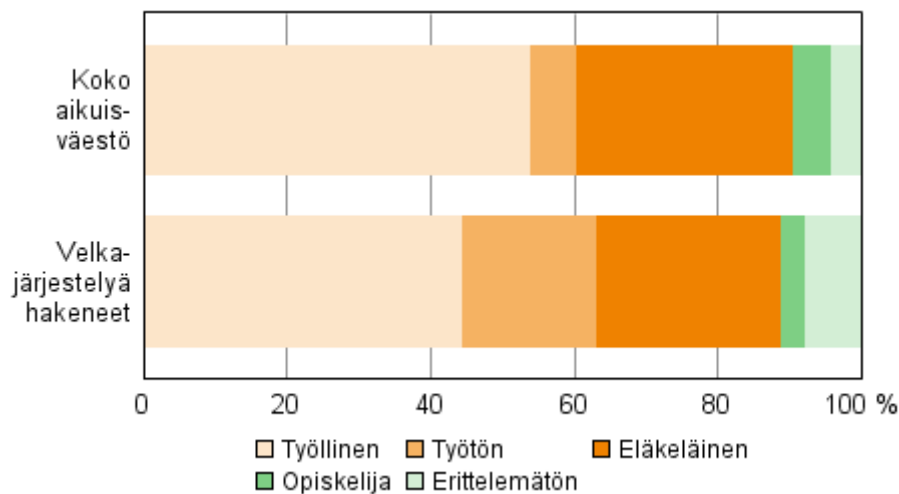
Yleisesti ottaen velkajärjestelyhakemusten määrä on vuodesta 2008 alkaen kasvanut vuoteen 2013 asti. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2013 käräjäoikeuksiin jätettiin 3864 yksityishenkilön velkajärjestelyhakemusta, määrä on 2,5 % enemmän kuin vuonna 2012. Vuonna 2013 velkajärjestelyä hakeneiden ikähaarukka oli 19–93 vuotta ja ikäryhmittäin tarkasteltuna hakemuksia tekivät eniten 45–54-vuotiaat. Lukumääräisesti vuonna 2013 eniten hakemusten määrä kasvoi 65–74-vuotiaiden ikäryhmässä, joka viittaa siihen, että eläkkeellä olevien maksuvaikeudet ovat lisääntymässä. Vielä vuonna 2012 hakemusten määrä kasvoi eniten 25–34-vuotiaiden ikäryhmässä, joten tästä voi vetää johtopäätöksen, että nuorten maksuvaikeudet ovat suhteessa hieman laskeneet, joka on hyvä asia. Kuvassa 2 on esitetty Tilastokeskuksen laatima tilasto yksityishenkilön velkajärjestelyhakemusten määristä tammi-joulukuussa 2004–2013. (Tilastokeskus 2014.)

Kuva 2. Yksityishenkilöiden velkajärjestelyhakemukset tammi–joulukuussa 2004–2013 (Tilastokeskus 2014)

Lokakuussa 2013 olin yhteydessä tilastokeskukseen ja tiedustelin heiltä mahdollisuutta saada tilastoa, kuinka moni velkajärjestelyä hakeneesta oli elinkeinonharjoittaja, mutta sellaista tilastoa ei Tilastokeskukselta saadun tiedon mukaan ole toistaiseksi saatavilla. Tilastokeskuksen yliaktuaari Miska Simanaiselta 23.10.2013 saadun tiedon mukaan velkajärjestelytilastoon yhdistetään hakijoiden taustatietoja, mutta erittelyä työllisten (työntekijä, yrittäjä) välillä ei toistaiseksi ole tehty. Simanaisen mukaan tieto olisi kiinnostava, ja hän lupasi selvittää, onnistuisiko jatkossa tällaisten taustatietojen

kokoaminen ja tietojen saaminen vuositilastoihin. Helmikuun alussa 2014 Miska Siimanainen otti yhteyttä ja lähetti liitteenä Tilastokeskuksen uusimmat vuoden 2013 velkajärjestelytilastot, jossa oli eriteltyä myös yrittäjien osuus velkajärjestelyä hakeneista työllisistä. Tiedusteluni Tilastokeskukseen tuotti uuden tilastoerittelyn, ja heidän sivuiltaan löytyy nyt myös velkajärjestelyä hakeneiden yrittäjien määrä. Vuonna 2013 velkajärjestelyä hakeneista työllisiä oli 44,4 % ja siitä yrittäjiä oli 7,0 % ja palkansaajia 93,0 % . Kuvassa 3 on kuvattu vuonna 2013 velkajärjestelyä hakeneet pääasiallisen toiminnan mukaan, verrattuna koko aikuisväestöön. (Tilastokeskus 2014.) Kuten kuvasta voidaan päätellä, niin työttömiä hakijoita on suhteessa paljon kun verrataan heidän osuuttaan koko aikuisväestöön.

Kuva 3. Velkajärjestelyä hakeneet 2013 pääasiallisen toiminnan mukaan verrattuna koko aikuisväestöön 2012 (Tilastokeskus 2014).

Tammikuussa 2014 otin yhteyttä Kymenlaakson käräjäoikeuteen ja tiedustelin, olisiko heiltä mahdollisuus saada tilastoja, kuinka monessa Kymenlaakson käräjäoikeuteen jätetyssä velkajärjestelyhakemuksessa hakijana on elinkeinonharjoittaja, mutta heiltä ei tällaista tilastoa ole saatavilla (Kymenlaakson käräjäoikeus 2014).

4 ELINKEINONHARJOITTAJIA KOSKEVAT ERITYISSÄÄDÖKSET

4.1 Erityissäädökset

Velkajärjestelylaissa on erityissäädöksiä niiden velallisten asemasta, jotka velkajärjestelyä hakiessaan harjoittavat elinkeinotoimintaa. Lainsäätäjä on lähtenyt siitä, että yk-

sityishenkilön velkajärjestelyllä ei voida järjestellä yritystoiminnasta johtuvia velkoja eikä velvoitteita kuten esimerkiksi ennakonpidätys- ja arvonlisäverovelkoja. Nykylainsäädäntö ei siis käytännössä mahdollista käynnissä olevasta yritystoiminnasta johtuvien velkojen saamista yksityishenkilön velkajärjestelyn piiriin. Yritystoiminnasta johtuvien velkojen järjestely edellyttää yrityssaneerausmenettelyä, jonka edellytyksenä on mm. yrityksen liiketoimintakelpoisuus. Koskelo ja Lehtimäki toteavat kirjassaan Yksityishenkilön velkajärjestely, että velkajärjestely on vain rajoitetusti mahdollinen sellaisille velallisille, jotka edelleen harjoittavat yritystoimintaa. Lainsäätäjät ei ole halunnut poissulkea velkajärjestelyn mahdollisuutta niiltä velallisilta, kenelle elinkeinotoiminta on tulonlähde. VJL:n 45. §:ssä koskevat lisäedellytykset tulevat sovellettaviksi silloin, kun elinkeinonharjoittaminen on joko päätoimista tai osa-aikaista. (Koskelo & Lehtimäki 1997, 303–307.)

Elinkeinonharjoittajan on velkajärjestelyä hakiessaan täytettävä velkajärjestelylain yleisten edellytysten lisäksi VJL:n 45. §:ssä mainitut lisäedellytykset ja 10. tai 11. §:ssä tarkoitettua estettä velkajärjestelyn myöntämiselle ei saa olla. Elinkeinon- tai ammatinharjoittajalle voidaan myöntää velkajärjestely vain, jos yritykseen ei kohdistu velkoja lainkaan tai niitä on vähän ja lisäksi elinkeinotoimintaan käytettävä varallisuus on vähäinen. Velkajärjestely voidaan myös myöntää, jos velkoja on enemmän kuin vähän, mutta niitä ei ole erääntyneinä ja velallinen kykenee maksamaan velat ajallaan yrityksestä saatavilla tuloilla.

Avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön vastuunalaiselle yhtiömiehelle voidaan myöntää velkajärjestely vain, jos yhtiö on maksukykyinen eikä sitä uhkaa maksukyvyttömyys tai yhtiön osalta on vireillä yrityssaneerausmenettely (VJL 45. §). Jos yhtiö on asetettu konkurssiin tai selvitystilan kautta purettu tai muuten esitetään selvitys, että toiminta on lakannut, niin silloin sovellettaviksi tulevat vain velkajärjestelyn yleiset edellytykset (Koskelo & Lehtimäki 1997, 306).

Osakkeenomistajia koskee lisäksi erityissäännös, jonka mukaan, jos velallinen harjoittaa elinkeinotoimintaa osakeyhtiön johtoon kuuluvana osakkeenomistajana, hänen velkajärjestelyn piiriin ei kuulu velallisen takaussitoumukseen perustuva velka, jos takaus on annettu yhtiön velasta. Mainittu velka kuuluu kuitenkin velkajärjestelyn piiriin, jos yritykselle on aloitettu yrityssaneerausmenettely tai yhtiölle on vahvistettu saneerausohjelma. (VJL 48. §.)

4.2 Elinkeinonharjoittajaa koskevat velkajärjestelyhakemuksen lisäselvitykset

Elinkeinonharjoittajan tulee liittää velkajärjestelyhakemukseen tulokset velallisen ja hänen aviopuolisonsa yrittäjätulosta sekä elinkeinotoimintaa koskevat selvitykset (VJA 3. §).

Elinkeinotoimintaa harjoittavan yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan tulee lisäksi liittää hakemukseensa jäljennökset elinkeinotoiminnan aloittamista koskevasta ilmoituksesta ja viimeisistä tilinpäätösasiakirjoista. Avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisen yhtiömiehen tulee liittää hakemukseensa jäljennökset yhtiön kaupparekisteriotteesta ja viimeisistä tilinpäätösasiakirjoista sekä tilintarkastajan selvitys yhtiön taloudellisesta tilanteesta. Velallisen, joka harjoittaa elinkeinotoimintaa osakeyhtiön johtoon kuuluvana osakkeenomistajana, tulee liittää hakemukseensa jäljennökset yhtiön kaupparekisteriotteesta ja viimeisistä tilinpäätösasiakirjoista.

Velallisen, joka on harjoittanut elinkeinotoimintaa ja jolla on velkajärjestelyn piiriin kuuluvia elinkeinotoiminnassa syntyneitä velkoja enemmän kuin vähän, tulee liittää hakemukseensa seuraavat selvitykset:

- 1) kirjallinen selvitys yritysmuodosta, toimialasta ja toiminnan laajuudesta sekä yrityksen omistussuhteista viimeisten kolmen toimintavuoden ajalta;
- 2) kirjallinen selvitys elinkeinotoiminnan päättymisestä ja siihen johtaneista syistä;
- 3) toiminnan päättymistä edeltäneiltä kolmelta vuodelta jäljennökset tilinpäätösasiakirjoista, kirjallinen selvitys toiminnan taloudellisesta tuloksesta sekä selvitys yksityisottojen määrästä ja velalliselle ja hänen perheenjäsenilleen maksetusta palkasta tai, jos selvitystä ei joltain osin voida esittää, syy siihen; sekä
- 4) kirjallinen selvitys siitä, kuinka paljon velallisen vastuulla olevia elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja on toiminnan päättymisen jälkeen suoritettu ja minä ajanjaksona suoritukset on tehty. (VJA 3. §.)

5 ELINKEINONHARJOITTAJIEN MAKSUVAIKEUKSIEN SYYT

Syitä, miksi elinkeinonharjoittaja ajautuu maksukyvyttömyyteen, on monia. Päällimmäisenä on yritystoiminnan epäonnistuminen ja siitä seuraavat maksuvaikeudet. Merkittävimpiä syitä ovat, epärealistiset odotukset, liian isot investoinnit suhteessa tulorahavirtaan, huono liikeidea, puuttuva ammattitaito, heikko markkinatilanne, suhdannevaihtelut, markkinoinnin puute, kilpailutilanne, liian suuri yksityiskulutus sekä lisäksi voi olla henkilökohtaisia syitä, kuten työkyvyttömyys, sairaus, avioero tai muu elämänmuutos. Takausvastuun realisoituminen on myös yksi maksuvaikeuksiin johtava tekijä. Pahimmassa tapauksessa hyvin menestyvä elinkeinonharjoittaja joutuu itse maksuvaikeuksiin joutumalla maksamaan toisen henkilön takausvelan. Regressi- eli takautumisoikeuden perusteella mahdollisesti saatava takaisinsaanti voi vielä ajallisesti kauan tai velallisen pysyvän maksukyvyttömyyden takia takaisinsaanti ei toteudu ollenkaan. Tässä kohtaa on huomattava takausvelkojen osalta, että jos päävelallinen saa yksityishenkilön velkajärjestelyn, niin takaajalle jää vastuu loppuvelasta, jota velallinen ei pysty maksuohjelmassa maksamaan. (Takuu-Säätiö 2013.)

Yrityksen maksuvaikeudet voivat siis johtua useammasta tekijästä. Kuten Härmäläinen, Malinen, Pirinen, Raitala, Sorri ja Strang toteavat, niin toimintaympäristön muutos on yksi merkittävimmistä tekijöistä yrityksen kriisiytymisessä. Elinkeinonharjoittaja tai suuremmissa yrityksissä yrityksen johto ei osaa tai kykene sopeuttamaan yrityksen toimintaa muuttuvaan toimintaympäristöön ja olosuhteisiin. Maksuvaikeuskriisiin voivat johtaa esimerkiksi muutokset kilpailutilanteessa, lainsäädännössä tai teknologiassa ja nämä muutokset voivat jäädä yrittäjältä huomaamatta tiedon puutteen, virhearviointien tai päätöksenteon hitauden takia. (Härmäläinen, Malinen, Pirinen, Raitala, Sorri & Strang 2009, 13–18.)

Myös Laakso, Laitinen ja Vento korostavat toimintaympäristön muuttumisen merkittävää vaikutusta yrityksen kriisiytymiseen. Ulkoiset ja sisäiset muutokset yhdistettynä epäpätevään johtoon ja tehottomasti hoidettuihin toimintoihin luovat huonon sopeutumiskyvyn ja johtavat helposti taloudellisen tilanteen heikkenemiseen ja maksukyvyttömyyteen. Kirjassa on myös esitelty yrityksen ns. terveyskolmio, joka koostuu kannattavuudesta, maksuvalmiudesta ja vakavaraisuudesta. Nämä kolme osa-aluetta ovat sidoksissa toisiinsa ja muodostavat yrityksen taloudelliset toimintaedellytykset.

Näistä kolmesta tekijästä kannattavuus on tärkein ja siksi terveyskolmio seisookin kannattavuuden varassa. (Laakso, Laitinen & Vento 2010, 39–52.)

Haastatellessani Kymen Rahoitusneuvonta Oy:n velkaselvittäjä Jouko Koskelaista, hän toi esille niin sanotut pakkoyrittäjät ja heidän ongelmansa yrityksenpidossa ja ajautuminen maksuvaikeuksiin. Etenkin Kaakkois-Suomen rakennemuutosalueilla, missä mm. metsäteollisuus on irtisanonut paljon työntekijöitä, tarjotaan irtisanotuille yhtenä vaihtoehtona yrittäjäyyskoulutusta. Toisaalta yritys saattaa vaihtoehtoisesti ulkoistaa jonkun erityisosaamista vaativan työn ja sitä kautta työntekijä alan osaajana ryhtyy yrittäjäksi. Kyseisten yrittäjiksi ohjattavien henkilöiden lähtökohta on jo aivan toinen, kuin pitkään miettineen ja "omasta halusta" yrittäjäksi aikovan lähtökohta. Monesti kyseiset henkilöt ovat olleet vuosikymmeniä suuren teollisuusyrityksen palveluksessa ja heillä on vahva tietyn alan erikoisosaaminen, mutta yrityksenpidosta tietoa ei ole lainkaan. Yrityksenpidossa vaadittava tietotaito, omat valmiudet ja oma visio puuttuvat käytännössä kokonaan. Paineet yrityksen perustamiselle tulevat ulkoa päin. Tällaiset ns. pakkoyrittäjät voivat menestyä hyvin, mutta haasteet ovat aivan eri luokkaa kuin omasta halustaan ja pitkään miettineen yrityksen perustajan, joten yrityksenpidon taitamattomuus ja liiketoiminnallinen osaamattomuus voivat johtaa yrityksen maksuvaikeuksiin vaikka ammattitaito työn tekemiseen olisi riittävä.

6 MAKSUKYVYTTÖMYYDEN ENNUSTAMINEN

Laakson, Laitisen ja Vennon kirja sisältää myös lukuisia tilastollisia menetelmiä ja ennustamismalleja eri muuttujilla, joilla voidaan ennustaa yrityksen maksukyvyttömyyteen joutumista. Kuten kirjan nimestä voi jo päätellä, niin kirja keskittyy yritys-saneerauksiin eri näkökulmista ja yksi näkökulma on saneerauksen keskeytyminen. Koska kirja painottuu yritys-saneeraukseen, niin siitä ei voida vetää suoria johtopäätöksiä velkajärjestelyssä oleviin elinkeinonharjoittajiin, vaikka prosesseissa on sinällään paljon samankaltaisuutta, mutta esille tuoduilla asioilla on kuitenkin soveltuvien osin yhteys myös elinkeinonharjoittajiin ja velkajärjestelyn onnistumiseen siltä osin, kun yritys jatkaa toimintaa.

Mielenkiintoinen yksityiskohta kirjassa on 5.3. luvun s. 138 oleva kappale. Kyseisessä tekstissä on tuotu esille yritys, jolla on maksuvaikeuksista huolimatta jatkamisen kannalta hyvät edellytykset ja jonka riski keskeyttää saneerausohjelma on pieni. Tällainen stereotyyppinen yritys on kirjan mukaan:

"1) jonkin verran kannattava, 2) riittävän kokoinen, 3) huomattavasti yhdelle pitkäaikaisen vieraan pääoman velkojalle velkaantunut, 4) naisen tai avioparin johtama, 5) vähän osa-aikaisia työntekijöitä käyttävä, 6) Etelä-Suomessa sijaitseva, henkilöyhtiö, joka 8) ei toimi palvelualalla 9) eikä ole saanut aikaisemmin maksuhäiriöitä, mutta 10) jolla on suhteellisen vähän vaihto-omaisuutta ja 11) jonka vaikeuksien syyt ovat lähtöisin rahoitus- ja tuotemarkkinoilta. Saneerauksen keskeytymisriskiä pienentää edelleen, 12) jos yritykseen ei saada lisää omaa pääomaa, vaan 13) yrityksen vakuudettomia velkoja leikataan velkajärjestelyssä riittävästi ja 14) saneerauksessa kustannusten leikkausten (passiivisten toimenpiteiden) sijasta keskitytään ydintoimintaan sekä 15) panostetaan markkinointiin ja 16) suunnittelujärjestelmien kehittämiseen." (Laakso, Laitinen & Vento 2010, 138)

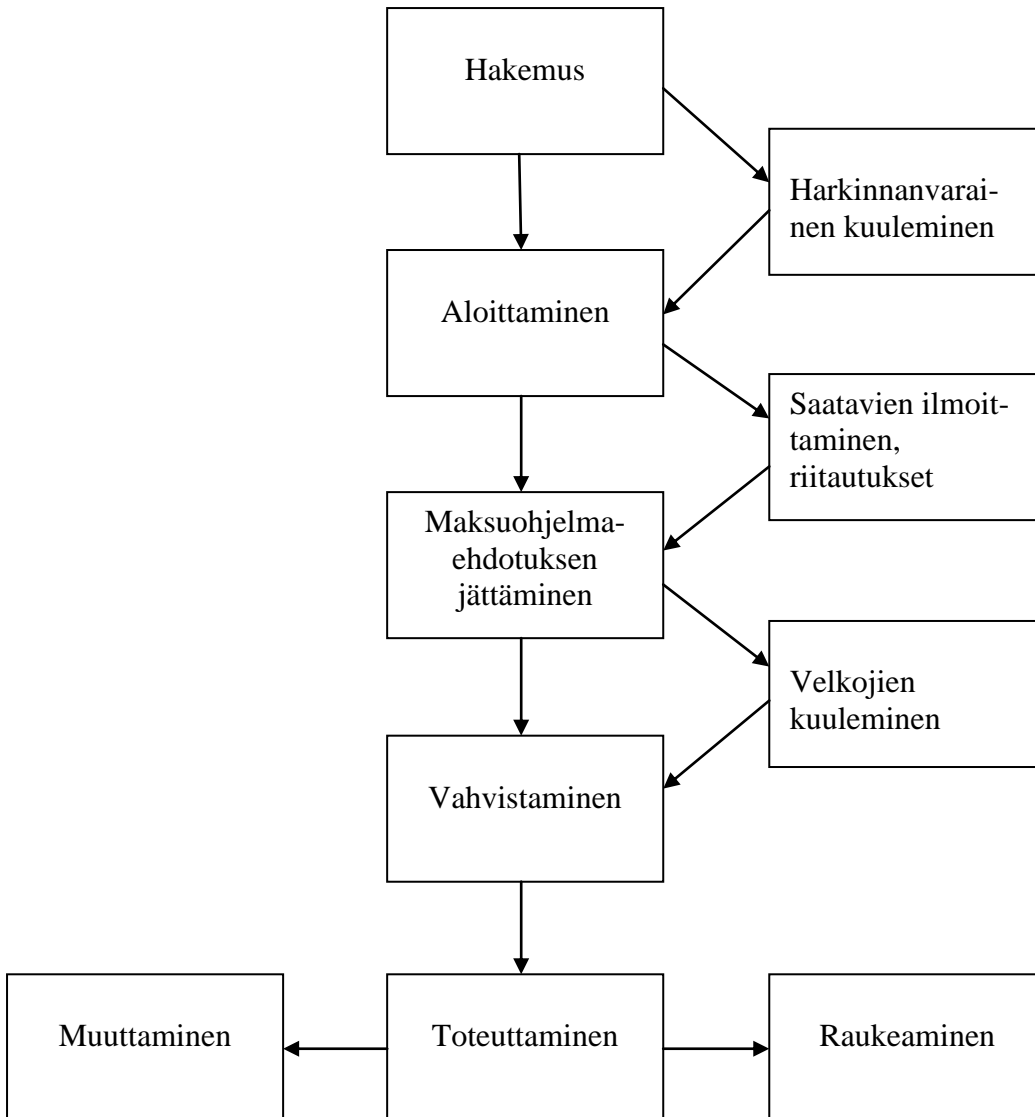
Tulkintani mukaan pelkistetysti ja suppeasti näillä mittareilla katsoen näyttäisi menestyvän paremmin Etelä-Suomessa naisen johtama yritys, jossa ei käytetä osa-aikaisia työntekijöitä ja joka on riittävän kokoinen ja jonkin verran kannattava. Vastaavasti riskit nousevat, jos kyseessä on Pohjois-Suomessa oleva miehen johtama osakeyhtiö, jolla on paljon osa-aikaisia työntekijöitä ja paljon vaihto-omaisuutta ja yritys ei panosta markkinointiin. Edellä mainittu stereotyyppinen yritys toimii yleensä yhtiömuotoisena, mutta tietyiltä osin asiassa on samankaltaisuuksia myös velkajärjestelyn kautta saneerattaviin elinkeinon- ja ammatinharjoittajina toimiviin yrittäjiin, joita siis käytännössä tällä hetkellä on vähän. Jotta yritys saadaan jatkamiskelpoiseksi, niin elvytyksen täytyisi pitää sisällään monenlaisia eri toimenpiteitä, kuten edellisessä esimerkissä on mainittu.

7 YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELY ELINKEINONHARJOITTAJALLE

7.1 Yksityishenkilön velkajärjestely prosessikaaviona

Yksityishenkilön velkajärjestelyn pääpiirteittäinen kulku on esitetty kuvassa 4. Yksityishenkilön velkajärjestelyssä voidaan erottaa hakemuksen vireilletulo, aloittaminen, maksuohjelmaehdotuksen laatiminen, velkojien kuuleminen, maksuohjelman vahvistaminen ja toteuttaminen. Ennen aloituspäätöstä velkojia voidaan kuulla harkinnanvaraisesti. Maksuohjelman vahvistamisen jälkeen maksuohjelmaa voidaan myöhemmin

velallisen olosuhteiden muuttumisen vuoksi muuttaa tai maksuohjelma voi myös tietyn edellytyksin raueta.

Kuva 4. Velkajärjestelyn pääpiirteittäinen kulku (Koulu & Lindfors 2010, 121)

7.2 Velkajärjestelylain valmistelu v. 1992 elinkeinonharjoittajan näkökulmasta

Hallituksen esityksessä 183/1992, eli silloin kun alkuperäistä lakia yksityishenkilön velkajärjestelystä valmisteltiin, tuotiin esille elinkeinonharjoittajien asemaa koskevia näkökulmia. Esityksessä mainitaan, että elinkeinotoimintaa harjoittavalle yksityishenkilölle velkajärjestely voitaisiin myöntää laissa säädettävien edellytyksin vain, jos velallisen velkaongelmat liittyvät hänen yksityistalouteensa. Esityksessä on mainittu myös että monien pienimuotoista elinkeinotoimintaa harjoittavien yrittäjien toiminta

ja olot eivät juuri käytännössä eroa palkansaajista ja elinkeinotoimintaan liittyviä velkojia ja toimintaan liittyvää varallisuutta on tällaisilla elinkeinonharjoittajilla yleensä vähän. Esityksessä korostetaan myös, että jos tällaista toimintaa harjoittavan elinkeinonharjoittajan velkaantuminen liittyy pääsääntöisesti hänen yksityistalouteensa, niin ei ole perusteltua asettaa häntä velkajärjestelyasiassa eri asemaan kuin palkansaajaa. Esityksessä tuodaan myös esille, että tällainen elinkeinon harjoittaminen sinällään voi olla kannattavaa ja tuoda ainoan tulonlähteen velalliselle. Tällaisen toiminnan jatkaminen voi olla myös velkojien kannalta parempi vaihtoehto kuin se että yritys lopetetaan, elinkeino-omaisuus myydään ensisijaisesti yritysvelkojien hyväksi ja yrittäjä itse jää työttömäksi. (HE 183/1992.)

7.3 Ennakoitavuus

Velkajärjestelyyn pääsemisen edellytykset tulisi olla kaikkien osapuolten tiedossa ja ennakoitavissa, tämä koskee sekä elinkeinonharjoittajia että kaikkia muita velallisia. Ennakoitavuus vähentää eri osapuolien kuten velallisen, velkojien, talous- ja velkaneuvonnan sekä tuomioistuimien työmäärää.

Velkajärjestelyyn pääsemisen edellytyksiä ja asian ennakoitavuutta on korostanut myös korkein oikeus antaessaan lausunnon OH2011/89 nro 1884 oikeusministeriölle. Lausuntoa pyydettiin edellisen velkajärjestelyä valmistelleen työryhmän mietintöön liittyen (oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 11/2011). Korkein oikeus kiinnittää lausunnossaan erityistä huomiota velkajärjestelyn esteisiin ja edellytyksiin. KKO:n mukaan työryhmän ehdotus esteperusteista jää lähes täysin avoimeksi, tätä kuvaa mielestäni hyvin työryhmän lausunto *"esteperusteissa on paljon elementtejä nykyisen lain estesäännöksistä, mutta myös uusia säännöksiä"*. Korkein oikeus painottaa, että oikeusvarmuuden kannalta esteperusteet pitää käydä kohdittain läpi ja avoimesti tuoda julki miten, miksi ja miltä osin säännöstä ja vakiintunutta soveltamiskäytäntöä on tarkoitus muuttaa. (KKO.)

7.4 Elinkeinonharjoittajia koskevat lisäedellytykset

Kuten edellä kappaleessa elinkeinonharjoittajia koskevat erityissäädökset, on mainittu, niin elinkeinonharjoittajien on VJL:n yleisten edellytysten lisäksi täytettävä 45. §:ssä mainitut lisäedellytykset.

1. Velkajärjestelyn lisäedellytykset velalliselle, joka harjoittaa elinkeinotoimintaa yksityisenä elinkeinonharjoittajana:

a) velallisella ei ole kyseisestä elinkeinotoiminnasta aiheutuneita velkoja tai niitä on vähän ja hänen yksinomaan tai pääasiallisesti tässä elinkeinotoiminnassa käytettävä varallisuutensa on vähäinen, b) kyseiseen elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja on enemmän kuin vähän mutta niitä ei ole erääntyneinä maksamatta ja velallinen kykenee maksamaan elinkeinotoimintaan liittyvät velat toiminnasta saatavilla tuloilla sitä mukaa kuin ne erääntyvät.

2. Velkajärjestelyn lisäedellytykset velalliselle, joka harjoittaa elinkeinotoimintaa avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisena vastuunalaisena yhtiömiehenä:

a) yhtiö on maksukykyinen eikä sitä uhkaa maksukyvyttömyys tai b) yhtiön osalta on vireillä yrityksen saneerauksesta annetussa laissa tarkoitettu menettely. (VJL 45. §)

Hallituksen esityksessä (183/1992) on mainittu elinkeinoharjoittajaryhmiä, joiden elinkeinotoiminnassa oleva varallisuus on yleensä vähäinen, kuten esimerkiksi kamppaaja, kirjanpitäjä, puuseppä, kirvesmies ja taiteilija. Esityksessä mainitaan, että elinkeinotoimintaan liittyvä varallisuus otetaan huomioon itsenäisenä eikä sitä verrata asianomaisella elinkeinoalalla yleensä olevaan varallisuuteen eikä sitä verrata myöskään velallisen yksityisiin velkoihin ja varoihin. Kohdan 1a perusteella ei edellytetä, että velallinen olisi elinkeinotoimintaan liittyviin velkoihinsa nähden maksukykyinen vaan maksukykyä arvioitaessa otetaan huomioon välttämättöminä menoina maksamatta olevat, siis määrältään vähäiset, elinkeinotoimintaan liittyvät velat. (HE 183/1992.)

Jos kyseiseen elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja on enemmän kuin vähän, kuten kohdassa 1b, niin velallisen edellytetään kykenevän maksamaan elinkeinotoimintaan liittyvät velat ajallaan elinkeinotoiminnasta saatavilla tuloilla, velallisen varallisuudella ei tässä yhteydessä ole merkitystä. Velkajärjestely voitaisiin siten myöntää esimerkiksi kuorma-autoilijalle tai maatilatalouden harjoittajalle, joilla velkojen määrä saattaa olla iso, mutta velat pystytään hoitamaan niiden erääntyessä toiminnasta saatavilla tuloilla. (HE 183/1992.)

Velallisen joka harjoittaa elinkeinotoimintaa avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön vastuunalaisena yhtiömiehenä, täytyy antaa selvitys yhtiön taloudellisesta tilasta. Selvityksenä käy pääsääntöisesti tilintarkastajien lausunto yhtiön tilanteesta, ellei joku velkojista riitautu asiaa. (HE 183/1992.)

7.5 Elinkeinonharjoittajien velat ja varallisuus

Velkajärjestelylain 45. §:ssä eli edellä esitettyihin lisäedellytyksiin liittyen lain 46. §:ssä käydään läpi velkoja ja varallisuutta koskeva erityissäännös:

1) velkajärjestelyn piiriin eivät kuulu kyseiseen elinkeinotoimintaan liittyvät velat tai kyseisen yhtiön velat; 2) velallinen voi 7. §:n 1. momentissa säädetyn kiellon estämättä tehdä kyseisen elinkeinotoiminnan kannalta tarpeellista velkaa, joka ei ole määrältään tai ehdoiltaan epätavallista (VJL 46. §).

Säännöksen kohdalla 1 lainsäätäjä on poissulkenut elinkeinotoimintaan liittyvien velkojen tuomisen yksityishenkilön velkajärjestelyn piiriin, joka onkin voimassaolevan lain yksi perimmäisistä tarkoituksista. Tähän saattaa tosin tuoda muutoksen valmistelussa oleva lakiuudistus. Säännöksen kohdassa 2 mahdollistetaan tarpeellisen lisävelan ottaminen elinkeinotoimintaa varten, mutta koska elinkeinonharjoittaja vastaa elinkeinotoimintaan liittyvistä veloista henkilökohtaisesti niin lisävelkaantumista suunniteltaessa täytyy käyttää erityistä harkintaa, koska merkittävä lisävelkaantuminen voi pahimmillaan vaarantaa koko velkajärjestelyn.

Velkajärjestelylain 46. §:n 2. momentissa on käsitelty yksityisen elinkeinon- ja ammatinharjoittajan elinkeinovarallisuuden muuttamista rahaksi. Lain mukaan elinkeinon- ja ammatinharjoittaja ei ole velvollinen muuttamaan elinkeinovarallisuutta rahaksi sikäli, kun varallisuus on tarpeen toiminnan jatkamiseksi ja jatkaminen on tarkoituksenmukaista ottaen huomioon siitä kertyvä tulo.

Asianajaja Pekka Lindberg on Helsingin hovioikeuspiirin laatuhankeeseen liittyvässä työssään Yrittäjä rehabilitaatiomenettelyssä, käsitellyt tarkoituksenmukaisuusedellytystä. Lindbergin mukaan VJL:n 9. §:ssä olevien yleisten edellytysten mukaan velkajärjestely edellyttää myös sitä, että velallinen ei voi kohtuudella parantaa maksukykyään voidakseen selvittää veloistaan. Siten elinkeinotoimintaa harjoittavalta velalliselta edellytetään että elinkeinovarallisuus on tarpeen toiminnan jatkamiselle ja jatkaminen

on tarkoituksenmukaista huomioiden siitä kertyvä tulo. Lindbergin mukaan tarkoituksenmukaisuusedellytys liittyy sekä elinkeinonharjoittajan lisäedellytyksiin, että velkajärjestelyn yleisiin edellytyksiin. (Lindberg 2007.)

Velkajärjestelylain 46. §:n 3. momentissa on käsitelty avoimen tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisen yhtiömiehen yhtiöosuuden muuttamista rahaksi. Lain mukaan avoimen tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalainen yhtiömies ei ole velvollinen muuttamaan osuuttaan yhtiössä rahaksi, paitsi jos joku velkojista sitä vaatii ja on todennäköistä, että se johtaisi velkojan kannalta parempaan lopputulokseen kuin yhtiöosuuden säilyttäminen (VJL 46. §).

7.6 Asunnon säilyttäminen

Yksityishenkilön velkajärjestelyssä velallinen voi säilyttää omistusasuntonsa, jos hän pystyy maksamaan vakuusvelkansa kokonaan ja tavallisia velkoja laissa säädetyn määrän eli ns. vähimmäiskertymän. Vähimmäiskertymä muodostuu lähtökohtaisesti kolmen vuoden maksukertymästä huomioiden vaihtoehtoisen vuokra-asumisen kulut ja mahdolliselle asunnon velattomalle arvolle laskettavan tuottoprosentin. Tällä suojataan velallisen asuntoon kerryttämää varallisuutta niin, ettei koko velan ylittävää osuutta lasketaan varallisuudeksi vaan ainoastaan ns. asumissuojaosuuden tuotto. (Oikeusministeriö 2013, 39–40.)

Käytännössä velalliset pyrkivät lähtökohtaisesti oman asunnon säilyttämiseen, jos se vain taloudellisesti ja muut seikat huomioiden on mahdollista. Asunnon säilyttämiseen liittyy monia muitakin seikkoja kuin vain taloudelliset seikat, kuten esim. sosiaaliset asiat, tunnekysymykset, lasten koulunkäynti, päivähoitopaikka, työmatkakulut jne. Muutto tuo aina perheelle tietynlaisen irrottautumisen omasta tutusta piiristä uuteen ja erilaiseen ympäristöön. Muutto aiheuttaa yleensä myös kustannuksia muutenkin tiukassa taloudellisessa tilanteessa ja käytännössä perheen voi olla vaikea löytää vuokra-asuntoa, koska luottotiedoissa on merkintä maksukyvyttömyydestä. Edellä mainittuja seikkoja ajatellen olisi sekä velallisen että myös yhteiskunnan kannalta yleensä parempi, jos velallinen voisi säilyttää omistusasuntonsa ja jatkaa asumista siinä.

Velkajärjestelyssä velallisen täytyy siis asuntonsa säilyttääkseen pystyä maksamaan vakuusvelkansa kokonaan ja tavallisia velkoja tietty vähimmäiskertymä. Jos pantti-velkaa on enemmän, kuin mikä on asunnon käypä arvo, niin käyvän arvon tai vakuu-

den arvon ylittävä osuus velasta siirretään velkajärjestelyssä tavalliseksi velaksi. Ja kuten edellä mainittiin, niin vastaavasti jos asunnon käypä arvo ylittää vakuusvelan määrän niin ylimenevältä osalta lasketaan muiden velkojen hyväksi asumissuojaosuuden tuotto. Tuottoprosentti määräytyy aina sen hetkisen riskittömän korkosijoitus-tuoton mukaan, joka on tällä hetkellä (v. 2014) noin 1 %:n luokkaa.

Esimerkki:

Asunnon käypä arvo 200 000 euroa, vakuusvelkaa 130 000 euroa, asunnon realisointikulut 4 000 euroa.

200 000 euroa (asunnon käypä arvo)

-130 000 euroa (vakuusvelka)

- 4 000 euroa (realisointikulut)

= 66 000 euroa

66 000 euroa on ns. asumissuojaosuus, jonka velallinen saa hyväkseen asunnon velattomasta arvosta. Asumissuojaosuudella tarkoitetaan sellaista pääomaa, jonka turvin velallisen ja hänen perheensä asuminen saadaan edullisimman vaihtoehdon mukaan turvatuksi. Velkojille maksettavaan vähimmäiskertymään ei lisätä koko asumissuojaosuutta, vaan ainoastaan sen laskennallinen tuotto.

Esim. 1 %:n tuotolla saadaan tavallisille veloille maksettava määrä (asumissuojaosuus x vuotuinen tuottoprosentti x maksuohjelman pituus vuosina): $66\,000 \times 0,01 \times 3 = 1980$ euroa.

Vähimmäiskertymään lasketaan myös määrä, jonka velallinen pystyisi maksamaan tavallisille veloille asunnon myymisen jälkeen vuokra- tai muussa asunnossa asuessaan, lähtökohtaisesti 3 vuoden maksuohjelmalla. Tavallisten velkojen vähimmäiskertymän maksamiseksi maksuohjelma voi kestää enintään kymmenen vuoden ajan.

Yksityishenkilön velkajärjestelyssä asunnon säilyttäminen on velallisen kannalta edullisempaa kuin yrityssaneerauksessa. Molemmissa vaihtoehdoissa vakuusvelka täytyy pystyä maksamaan kokonaan, mutta yrityssaneeraukseen liittyvässä konkurssivertailussa asunnon velaton arvo otetaan huomioon niin, että velallisen on maksettava taval-

lisia velkoja asunnon velatonta arvoa vastaava määrä eli käytännössä yrityssaneerauksessa maksuvelvollisuus on tämän osalta suurempi. Tämä on havaittu epäkohdaksi, johon on kiinnitetty huomiota. Mm. hallituksen eduskunnalle tekemässä esityksessä (152/2006) mainitaan, että velkajärjestelyn ja yrityssaneerauksen erot eivät ole hyväksyttäviä kun vertaillaan elinkeinonharjoittajan ja palkansaajan asemaa.

7.7 Maksuohjelman raukeaminen

Velkajärjestelylain 7. luvun 47. §:n mukaan yksityisen ammatin- tai elinkeinonharjoittajan velkajärjestelyä koskeva maksuohjelma raukeaa, jos maksuohjelman aikana tehdään päätös velallista koskevasta yrityssaneerausmenettelystä. Tuomioistuimen päätöksellä yksityishenkilön velkajärjestelyä koskeva maksuohjelma voidaan kuitenkin saneerausmenettelystä huolimatta pitää voimassa, jos pääosa maksuohjelmaan liittyvistä veloista on ohjelman mukaan jo maksettu. (VJL 47. §.)

7.8 Käytännön kokemuksia ja havaintoja

Elinkeino- ja ammatinharjoittajan näkökulmasta yksityishenkilön velkajärjestely on yksi keino päästä pois vakavasta talousahdingosta. Elinkeinoharjoittajia koskevat velkajärjestelylaissa aikaisemmin mainitut erityissäädökset, jotka saattavat tosin muodostaa esteen velkajärjestelyyn hakeutumiselle. Jos yritykseen kohdistuu velkoja, joita ei voida hoitaa yrityksen saamalla tulorahoituksella, muodostuu velkajärjestelyyn hakeutumiselle este, joten ainoa keino on käytännössä yritystoiminnan lopettaminen. Aikaisemmin mainitut muut vaihtoehdot, kuten yrityksen velattomuus tai se, että velkoja on vähäistä suurempi määrä mutta velat voidaan hoitaa yrityksestä saatavalla tuuloilla, toteutuvat käytännössä harvoin.

Liiketoiminnan menestyessä heikosti elinkeinonharjoittaja yrittää yleensä kaikin keinoin saada yrityksen velvoitteet hoidettua, jottei yrittäjän tulonlähde loppuisi kokonaan. Tulorahoituksen heiketessä tilanne yleensä pahenee nopeasti ja yrityksen ja henkilökohtaiset velvoitteet ja velkavastuut kasaantuvat. Monesti elinkeinonharjoittaja yrittää vielä saada rahoitusta tässä vaiheessa ja tilanne yleensä vain pahenee, jos liiketoiminta ei osoita elpymisen merkkejä ja rahoitusta myönnetään lisää. Tässä vaiheessa velkaantuminen pitää saada katkaistua ja elinkeinonharjoittajan täytyy saada ulkopuolinen asiantuntija selvittämään, mitkä ovat yritykselle sopivat vaihtoehdot. Käytännössä vaihtoehdot ovat toiminnan jatkaminen, jos liiketoiminta osoittaa elpymisen merk-

kejä ja vastuut saadaan hoidettua tai yrityssaneeraus joka monesti sulkeutuu ammatin- ja elinkeinonharjoittajilta pois kalliiden kustannuksien takia sekä yksityishenkilön velkajärjestely, joka siis nykyainsäädännön mukaan käytännössä edellyttää kannattamattoman yritystoiminnan lopettamista.

7.9 Tieto velkajärjestelystä julkisessa rekisterissä

Tiedon elinkeinonharjoittajaa koskevasta velkajärjestelyasiasta saa oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvasta Oikeusrekisterikeskuksesta. Oikeusrekisterikeskus pitää rikosrekisterin lisäksi konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriä sekä velkajärjestely- ja liiketoimintakieltorekisteriä. Jälkimmäisenä mainitut rekisterit, kuten velkajärjestelyrekisteri on julkinen ja sieltä voi kuka tahansa tilata maksullisia otteita, velkajärjestelyrekisteriotteen hinta on 20 euroa vuonna 2014. Otteessa on tiedot velkajärjestelyä koskevista hakemuksista ja päätöksistä ja sen avulla on mahdollista valvoa omia etujaan sopimuksia tehtäessä sekä velkomusasioissa. Velkajärjestelyasiaa koskevan ratkaisun voi hakea myös tuomioistuimen kansliasta.

7.10 Velkajärjestelyn verovaikutukset

Verohallinto on ohjeistanut velkajärjestelyvelan, vapaaehtoisen neuvottelun kohteena olevan velan sekä maksuohjelmassa määrätyn omaisuuden myynnin verovaikutuksista. Verohallinnon ohjeiden mukaan velan määrän alentaminen tai kokonaan poistaminen ei aiheuta velalliselle veronalaista tuloa, jos saaminen on velkojalle arvoton (KHO 1972 I 51 ja 553). Jos tuomioistuin velkajärjestelyn maksuohjelmassa alentaa maksamatta olevan velan määrää tai poistaa maksuvelvollisuuden kokonaan, tulkitaan saamisen tältä osin olevan maksuohjelman vahvistamishetkellä arvoton. (Verohallinto 2013.)

Jos velallinen ja velkoja sopivat vapaaehtoisesti velan alentamisesta tai kokonaan poistamisesta on Verohallinnon tulkinnan mukaan tapauskohtaisesti selvitettävä, onko saamista pidettävä velkojalle arvottomana vai ei. Jos velallinen ei ole velkajärjestelylaissa säädetyllä tavalla maksukyvytön, on alennettua tai poistettua velkaa tilanteesta riippuen pidettävä joko lahjana tai veronalaisena ansiotulona. (Verohallinto 2013.)

Jos tuomioistuimen vahvistamassa maksuohjelmassa määrätään omaisuuden muuttamista rahaksi velkajärjestelylain nojalla tai jos vapaaehtoinen velkojen järjestely joh-

taa omaisuuden rahaksi muuttamiseen, niin veroseuraamukset määräytyvät tuloverolain myyntivoittosäännösten nojalla.

Velkoja ei voi vähentää saamisen raukeamisesta aiheutunutta arvonmenetystä omassa verotuksessaan (Verohallinto.)

7.11 Ulosmittauksen vaikutukset velkajärjestelyyn

Ulosotto on perimmäiseltä tarkoitukseltaan laiminlyödyn veloitteen täytäntöönpanoa. Maksuvaikeuksiin joutuneista elinkeinonharjoittajista osa ajautuu myös ulosoton piiriin. Ulosottokaaren uudistuksessa (UK 15.6.2007) on pyritty löytämään keinoja ulosoton toteuttamiseksi niin, ettei se aiheuta liikaa haittaa velallisen yritystoiminnalle ja mahdollistaa näin elinkeinotoiminnan jatkamisen. Jatkamismahdollisuuksia on turvattu myös velallisen erottamisedulla, joka kattaa laajalti elinkeinotoiminnassa tarvittavan käyttö- ja vaihto-omaisuuden. Lähtökohtaisesti elinkeinonharjoittajan toistuvasta elinkeinotulosta jätetään ulosmittaamatta viisi kuudesosaa, mutta laki mahdollistaa myös tätä suuremman tai pienemmän ulosmittauksen riippuen velallisen maksukyvyttä tai varallisuudesta. Jos elinkeinonharjoittajalta ulosmitataan muuta kuin toistuvaa elinkeinotuloa, voidaan ulosmittauksen määrää rajoittaa jos tällä turvataan elinkeinotoiminnan harjoittamisen jatkaminen eikä menettely ole hakijan edun vastainen. (UK 4: 64–65.)

Elinkeinonharjoittajien ulosotossa olevat velat ovat usein veroja tai muita julkisoikeudellisia maksuja, jotka ovat täytäntöön pantavissa ilman erillistä ulosottooperustetta. Tässä yhteydessä on huomioitava myös velan vanhentuminen, joka saattaa vaikuttaa velallisen maksukykyyn olennaisesti, vaikutus ulottuu myös velkajärjestelyn maksuohjelmaan. Velan vanhentuessa se poistuu maksuohjelmasta ja poistuvan velan kuukausittainen maksuosuus jaetaan suhteellisin osuuksin muille velkojille. Verojen ja muiden julkisoikeudellisten maksujen kuten sakkojen, elatusapujen ja Kelan perimien elatustukisaatavien lopullinen vanhentumisaika on 5 vuotta, erityistä vanhentumisaikaa ei voi katkaista. (Takuu-Säätiö 2013.)

Yleistäytäntöönpano kuten yksityishenkilön velkajärjestely, yrityssaneeraus tai konkurssi keskeyttää erillistäytäntöönpanon eli ulosmittauksen. Insolvenssioikeuden yleissäännön mukaan kollektiivinen insolvenssimenettely syrjäyttää erillistäytäntöönpanon, jossa täytäntöönpannaan vain yhden velkojan saatavia. Yksityishenkilön velka-

järjestelyasiassa ulosottorauhoitus alkaa heti velkajärjestelyn aloittamispäätöksen jälkeen. Ulosottorauhoitus estää uusiin ulosmittauksiin ryhtymisen velkajärjestelylain piiriin kuuluvista veloista sekä keskeyttää vireillä olevat ulosmittausasiat. Keskeytyminen ei kuitenkaan koske elinkeinotulon, palkan tai eläkkeen ulosmittauksessa annettua maksukieltoa, joiden osalta kertymätilitykset työnantajalta ulosottomiehen säilytettäväksi jatkuvat. Ulosottomies ei kuitenkaan tilitä varoja eteenpäin velkojille vaan säilyttää ne hallinnassaan ja kertyneistä varoista määrätään maksuohjelmassa. (Koulu, Havansi, Korkea-Aho, Lindfors & Niemi 2009, 912–913.)

8 ONGELMAT NYKYISEN LAINSÄÄDÄNNÖN AIKANA

8.1 Aikaisemman toiminnan jatkaminen

Lainsäätäjä on pyrkinyt rajoittamaan toimintaa, jossa edellinen yritystoiminta on päätynyt ylivelkaantumiseen, lopettamiseen tai konkurssiin ja yrittäjä jatkaa käytännössä lähes välittömästi samankaltaista yritystoimintaa esim. läheisyrityksessä ja samalla pyrkii velkajärjestelyyn saadakseen edellisessä elinkeinotoiminnassa tulleet velat velkajärjestelynsä piiriin. Ilmiö on aiheuttanut lukuisia oikeustapauksia ja rajanveto tuntuu olevan välillä tuomioistuimissakin vaikeaa.

Oikeustapauksiin perehtyessäni esille nousi monen yrittäjän halu jatkaa samaa toimintaa, mitä on vuosikautia harjoittanut ja siihen perehtynyt ja ammatillisesti päteväytynt. Epäonnistumisen syynä voi olla liian isot investoinnit, suhdannevaihtelut, yrityksen kehittämisen puute tai henkilökohtaiset ongelmat. Jatkamishalukkuutta ei kuitenkaan ole monella lannistanut edellinen epäonnistunut liiketoiminta vaan osaaminen halutaan kanavoida uuden yrityksen myötä, mutta voimassaolevan lainsäädännön mukaan ongelmaksi saattaa nousta lain tulkinta aikaisemman toiminnan jatkamisesta. Moni ei enää halua kouluttautua uudelle alalle jo iänkin takia, joten omaa osaamista haluttaisiin hyödyntää ja kertyneitä velkoja maksaa, mutta työllistyminen palkkatyöhön samalle alalle saattaa olla haasteellista, joten yritystoiminta olisi monelle hyvä vaihtoehto. Tämä saattaa aiheuttaa halun jatkaa samankaltaista toimintaa uudessa perustettavassa yrityksessä, joka on mahdollisesti omien lasten tai vanhempien nimissä. Jos velkajärjestely myönnetään niin velallinen saa uuden alun ja antaa yhteiskunnalle oman työpanoksen, mutta jos velkajärjestelyä ei myönnetä, niin ylivelkaantunut menettää yleensä motivaationsa työntekoon ja pahimmassa tapauksessa ajautuu työttömäksi, syrjäytyy ja ajautuu yhteiskunnan elätettäväksi.

Tuomioistuimen harkittavaksi jää, onko kyse aidosti uudesta yritystoiminnasta. Jos tuomioistuin tulkitsee kyseisen yritystoiminnan edellisen toiminnan jatkamiseksi jotta se siihen, ettei aiemman yritystoiminnan velkoja saada velkajärjestelyn piiriin ja tällöin velkajärjestely käytännössä estyy.

Esimerkkinä oleva oikeustapaus käsittelee velkajärjestelyn edellytyksiä jatkamisen näkökulmasta:

Yksityishenkilön velkajärjestely - Velkajärjestelyn edellytykset

A oli ilmoituksensa mukaan harjoittanut elinkeinotoimintaa yksityisenä elinkeinonharjoittajana vuoteen 1991 saakka ja ollut vuodesta 1993 alkaen ainoana työntekijänä puolisonsa perustamassa samalla alalla toimivassa osakeyhtiössä. Vaikka osakeyhtiön toiminnassa oli tosiasiallisesti kyse A:n harjoittamasta elinkeinotoiminnasta, asiassa ei sovellettu velkajärjestelylain 7 luvun säännöksiä, koska A:n osakeyhtiömuodossa tapahtuvassa elinkeinotoiminnassa ei Korkeimman oikeuden mainitsemilla perusteilla katsottu olevan kyse aikaisemman toiminnan jatkamisesta.

KKO 2000:80

Perusteluna edellisessä tapauksessa oli se, että yritystoiminnan päättymisen ja uuden yrityksen aloittamisen välinen aika oli kaksi vuotta eli KKO katsoi, että aika oli pitkä ja toiminnot ymmärretään eri liiketoiminnoiksi, vaikka liiketoiminta alkoi samalla toimialalla ja samalla paikkakunnalla. Koska yritykseen kohdistuvat panttivelat olivat vakuuksien arvoja selvästi suuremmat, niin asiassa ei KKO:n mukaan haitannut se, että vakuusomaisuutta myytiin vapaaehtoisella kaupalla pantinhaltijan suostumuksella ulkopuoliselle ja kauppasummalla lyhennettiin panttivelkaa. KKO katsoi, ettei uutta osakeyhtiömuodossa harjoitettavaa elinkeinotoimintaa voi pitää edellisen yrityksen jatkamisena ja että yrittäjällä on mahdollisuus hakeutua velkajärjestelyyn ja palautti asian käräjäoikeuteen uudelleen valmisteltavaksi. (KKO 2000:80.)

8.2 Ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen elinkeinonharjoittajan kannalta

Kevytmielinen velkaantuminen on yksi velkajärjestelyn este. Oikeuskäytännössä on jouduttu ajoittain harkitsemaan mitä se tarkoittaa elinkeinonharjoittajan kannalta. Yri-

tystoimintaan kuuluu lähtökohtaisesti tietty riskin ottaminen, mutta milloin riski on normaalia yritystoimintaan kuuluvaa riskiä ja milloin se on huomattavaa toimintaan nähden epäsuhdassa olevaa riskiä, on arvioitava erikseen. Elinkeinonharjoittajien osalta riskinottoa ei yleensä arvioida kevytmielisen velkaantumisen perussäännön mukaan vaan velkaantumista tarkastellaan nimenomaan onko se ollut epäsuhdassa toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden (Koulu & Niemi-Kiesiläinen 1999, 44-45.)

Elinkeinonharjoittajiin liittyvät velkajärjestelyriidat nousivat oikeuskäytännössä esille jo muutama vuosi alkuperäisen lainlaatumisen jälkeen. Tämä käy ilmi mm. Seppo Koskisen Oikeustieto 3/1996 -lehdessä kirjoittamasta artikkelista, jossa hän mainitsee, että velkajärjestelyt ovat olleet runsaasti esillä oikeuskäytännössä ja elinkeinotoimintaa koskevista tuomioista keskimäärin joka toisessa on käsitelty kevytmielistä velkaantumista velkajärjestelyn myöntämisen esteenä. Koskinen ottaa myös kantaa elinkeinonharjoittajien esteperusteen arvioimiseen, hänen mukaansa oikeuskäytännössä esteitä joudutaan usein tarkastelemaan kokonaisarvioinnin perusteella. Vaikka artikkelin kirjoittamisesta on kulunut n. 17 vuotta, niin samat lainalaisuudet pätevät edelleen kevytmielisyyden arviointiin. Yritystoiminnan aloittaminen vaatii yleensä isompia pääomia ja velanottoa, tulevaisuuden ennustaminen on vaikeaa ja yritysrisiki on aina olemassa joten yritystoiminnassa tapahtuvaa velkaantumista ei voida välttämättä katsoa kevytmieliseksi. Kevytmielinen velkaantuminen on kyseessä silloin, jos velkaantuminen on epäsuhteessa olosuhteisiin ja liiketoimintaan nähden tai kyse on perusteetomasta lisävelkaantumisesta. Jos velkaantuminen lisääntyy aiemmista tappioista huolimatta, pitäisi yrittäjän jo harkita tarkkaan vieraan pääoman kasvattamista ja sen riskiä. Tietoisesti tehty lisävelkaantuminen tiedostaen, että kykyä maksaa velka takaisin ei ole, tulkitaan kevytmieliseksi velkaantumiseksi. (Koskinen 1996, 8-9.)

8.3 Lisäsuoritusvelvollisuus

Elinkeinon- ja ammatinharjoittajille saattaa tuottaa ongelmia velkajärjestelyn lisäsuoritusvelvollisuus. Nykyisen velkajärjestelylain mukaan velallinen on velvollinen maksamaan lisäsuorituksia velkojille jos hänen tulonsa kasvavat kalenterivuoden aikana vähintään 970 euroa verrattuna maksuohjelmaan merkittyihin tuloihin (vahvistettu tuloraja vuodelle 2014). Elinkeinonharjoittajan tulo ei ole yhtä säännönmukaista kuin palkansaajan tulo johtuen yleensä suhdannevaihteluista, kilpailutilanteesta ja muista seikoista, joten kalenterivuositainen tulorajatarkistelu saattaa tuottaa yrityksille on-

gelmia. Joinain vuosina esim. kalenterivuoden kolmen viimeisen kuukauden tulot alitavat lasketun maksuvaran ja seuraavan vuoden kolmen ensimmäisen kuukauden tulot ylittävät maksuvaran esim. laskutusjaksoista johtuen ja jos loppuvuosi menee normaalin maksuvaran mukaan, niin tulonmuodostus ylittää 970 e/v, joten yrittäjälle tulee lisäsuoritusvelvollisuus. Todellisuudessa lisätuloa ei ole syntynyt jos tulonmuodostusta tarkisteltaisiin useamman vuoden keskiarvotuksella. Jos yrityksen tilikausi poikkeaa kalenterivuodesta, tulee lisätilityksen seuranta käytännössä mahdottomaksi.

Kymen Rahoitusneuvonta Oy:n Jouko Koskelaisen mukaan nykyinen lisäsuorituksen laskentamenettely on käsittämätön. Jos lainsäätäjän tarkoitus on ollut se, että normaalit tulonlisäykset tai palkankorotukset eivät tule lisätilityksen piiriin, tulisi kyseinen summa lisätä joka vuosi edellisen vuoden näin tarkistettuun tuloon. Menettely näyttäisi jatkuvan ennallaan työryhmän mietinnön mukaan.

Jos velkajärjestelymenettelyä halutaan keventää ja yksinkertaistaa, tulisi Koskelaisen mielestä lisätilitysmenettelystä tulojen osalta luopua kokonaan. Hänen mielestä on hämmästyttävää, että ohjelmien kestoa voitiin lyhentää viidestä kolmeen vuoteen eli 40 %, mutta lisätilitysten osalta yritetään viilata jo erityisen työlääksi havaittua menettelyä. Koskelaisen mielestä velkaneuvonnan resursseja tulisi voida käyttää tehokkaammin vaikkapa talousneuvontaan, jonka osuus nyt lienee jäänyt varsin vaatimattomaksi.

Koskelainen jatkaa vielä, että oikeusministeriöllä ei liene tarkempaa tietoa siitä, miten paljon velkaneuvonnat käyttävät työajastaan lisäsuoritusasioihin. Myöskin käytännöt maksuohjelmien suhteen Koskelaisen mielestä lienevät varsin kirjavina. Hän ei pidä kovin perusteltuna sitä, että velallinen joutuu odottelemaan viikkokausia ensimmäiseen neuvotteluun pääsyä sen vuoksi, että velkaneuvojat askartelevat maksuohjelmien ja lisäsuoritusten parissa. (Koskelainen, J. 2014.)

8.4 Lämpilainaus

Yrittäjä, joka on päässyt velkajärjestelyyn ja jatkaa yritystoimintaa, saattaa kohdata myös verotuksellisia ongelmia. Kuten aikaisemmin on todettu niin yritystoiminta voi jatkua, jos yritys pystyy selviytymään velkavastuistaan tulorahoituksella. Tällainen yritys voi ottaa lainaa, vaikka käytännössä lainansaanti voi olla hankalaa, koska yrittäjän henkilökohtaiset velat ovat velkajärjestelyn piirissä. Jos yritys saa lainan ja yrittäjä

nostaa yrityksestä isot yksityisöt, se johtaa yrityksen negatiiviseen pääomaan eli velkaantumiseen ja verottaja voi tulkita toiminnan läpilainaukseksi, jolloin lainan korot eivät ole verovähennyskelpoisia. Tämän johdosta yrittäjän verotettava tulo kasvaa, vaikka käytettävissä olevat rahat eivät lisäänty. Käytännössä verotus ei perustu yrityksen kirjanpidon mukaiseen tulokseen. (Koskelainen, J. 2013)

9 KÄYTÄNNÖN ESIMERKKEJÄ

9.1 Kouvolan kaupungin velkaneuvojan haastattelu

Haastattelin tutkimusta varten Kouvolan kaupungin velkaneuvojaa Liisu Kuusela 25.11.2013. Haastattelu tehtiin muutama päivä sen jälkeen kun velkajärjestelylain muutosta pohtinut työryhmä oli julkistanut mietintönsä. Haastattelu oli avoin haastattelu ja hyvin keskustelunomainen, haastattelussa Kuusela toi esille huomioita nimenomaan elinkeinonharjoittajien maksuvaikeuksiin liittyen.

Tiedustelin ensin Kuuselan näkemystä omistusasuntoihin liittyen, koska Kymen Rahoitusneuvonnassa huomioni kiinnittyi siihen, että suurella osalla asiakkaista oli omistusasunto. Kuuselan näkemyksen mukaan Kouvolan kaupungin velkaneuvonnassa asioivista asiakkaista alle neljänneksellä on omistusasunto, eli Kymen Rahoitusneuvontaan näyttävät ohjautuvan asiakkaat, jotka pyrkivät säilyttämään omistusasunnon, koska maksuohjelman teossa tarvitaan silloin yleensä selvittäjää. Kuuselan mukaan velkaneuvonnassa asioivat omistusasunnon omistajat kysyvät yleensä Takuu Säätiön takausta, mutta Takuusäätiön takauksella ei kuitenkaan lähtökohtaisesti järjestellä asuntolainoja. Takuusäätiön takaama järjestelyluotto soveltuu Kuuselan mukaan aika harvalle, koska järjestelyluoton ehdot ovat suhteellisen tiukat.

Elinkeinonharjoittajia asioi Kuuselan mukaan kaupungin velkaneuvonnassa suhteellisen vähän. Ne yrittäjät, joilla yritys on vielä olemassa mutta luottoja ja laskuja ei pystytä hoitamaan, neuvotaan lopettamaan kannattamaton yritys ja menemään palkkatöihin. Yrityksen lopettamisen jälkeen henkilö voi pyrkiä velkajärjestelyyn.

Suhdannevaihtelut ja tällä hetkellä vaikeuksissa olevat yrittäjät

Kuusela toi esille eri aikakausia ja suhdanteita, jolloin yrittäjät ovat joutuneet taloudellisiin vaikeuksiin. Esimerkiksi vuodesta 2005 eteenpäin rakennusalan yrittäjät olivat

vaikeuksissa, koska urakkasopimukset oli solmittu ja laskettu sen hetkisten kustannusten mukaan ja sen jälkeen rakennuskustannukset nousivat voimakkaasti, joten se aiheutti monelle rakennusalan yrittäjälle kannattamattomuusongelmia ja ajoi yritykset maksuvaikeuksiin. Vuoden 2008 paikkeilla kuljetusalan yrittäjät joutuivat ongelmiin. Kuljetusala oli ja on edelleen erittäin kilpailtu ala ja omat ongelmat ovat tuoneet kustannuksien kuten esim. polttoaineiden hinnannousu sekä itärajan takaa tulevat kuljetusyrittäjät, jotka ajavat Suomessa halvemmallalla. Kuljetusalan yrittäjille ohjeeksi annettu kannattamattoman yrityksen lopettaminen ja vieraalle töihin meneminen ei aina toteutunut, koska työpaikkoja ei ollut alan ongelmien takia saatavilla, joten entiset yrittäjät eivät työllistyneet. Kaakkois-Suomen alueella metsäalan rakennemuutos ja tehtaiden alasajo pahensi entisestään kuljetusalan ahdinkoa, tehtaiden lopettamisen vaikutukset ovat heijastuneet laajoille aloille.

Tällä hetkellä Kuuselan mukaan yksi maksuvaikeuksissa oleva ryhmä ovat taksialan yrittäjät. Ajot ovat vähentyneet pitkittyneen suhdannetaantumana vuoksi, koska yksityishenkilöt ja yritykset säästävät voimakkaasti eivätkä käytä taksiliikennettä. Yksi merkittävä syy tähän on tekniikan kehittyminen, yritykset eivät enää liikuta henkilöstöään kokouksiin entisissä määrin vaan neuvottelut hoidetaan videoneuvottelujen kautta. Tämä on vähentänyt yritysten käyttämiä taksipalveluja ja lisännyt taksialan yrittäjien maksuvaikeuksia.

Asiakasmäärät Kouvolan kaupungin velkaneuvonnassa

Asiakasmäärästä Liisu Kuusela totesi, että Kouvolan kaupungin velkaneuvontaan tulee noin 400 uutta asiakasta vuodessa ja näistä noin 100 ohjautuu velkajärjestelyyn ja niistä 100:sta noin 10–15 on entisiä yrittäjiä. Velkaneuvojat käsittelevät noin 700 asiakasta vuodessa, joukossa on mm. velkajärjestelyssä olevia, jotka tarvitsevat apua lisätilityksien laskemisessa.

Keskusteltaessa asunnon säilyttämisestä sekä laskujen ja velvoitteiden hoitamisesta Kuusela totesi, että oma asunto pyritään viimeiseen asti säilyttämään ja yrittäjien osalta YEL-maksut ja muut yhteiskunnalliset velvoitteet ovat ensimmäiset, jotka jätetään maksuvaikeustilanteessa hoitamatta.

Velkajärjestelylain uudistus

Tiedustelin Kuuselta mitä mieltä hän on velkajärjestelylain uudistamista pohtivan työryhmän mietinnöstä ja miten se mahdollisesti tulisi vaikuttamaan velkaneuvonnan työmäärään. Kuuselan mukaan tulee nähtäväksi minkä verran yrittäjiä tulee velkajärjestelyn piiriin, hänen käsityksen mukaan tilanne ei todennäköisesti oleellisesti muutu. Jatkettavan yritystoiminnan on oltava kuitenkin kannattavaa, joten se karsii varmasti osan maksuvaikeuksiin ajautuneista pienyrittäjistä pois. Yrityksen velkoja ei voida järjestellä, jos toiminta on kannattamatonta.

Kuusela toi myös esille yhden käytännön ongelman, joka varmasti tulee esille lainuudistuksen myötä. Jos elinkeinonharjoittaja, jolle on vahvistettu maksuohjelma, haluaa kehittää yritystoimintaa, niin kuinka paljon hän voi ottaa parantuneesta tuloksesta yritystoiminnan kehittämiseen ja kuinka paljon siitä on suoritettava velkojille. Käytännön hyvänä esimerkkinä oli parturi, joka haluaa uudistaa liikkeen sisustusta, että yritys saisi paremmin asiakkaita ja tulotaso näin paranisi. Voiko parturi ostaa liikkeeseensä kristallikruunun ja kohentaa ilmettä ja mahdollisesti myös nostaa hintoja katteen parantamiseksi vai onko hänen käytettävä rahat velkojen maksuun? Tätä linjausta tullaan tulevassa oikeuskäytännössä varmasti pohtimaan.

9.2 Kymen Rahoitusneuvonta Oy:n Jouko Koskelaisen haastattelu

Kymen Rahoitusneuvonta Oy:n Jouko Koskelainen kommentoi yrittäjän tulonmuodostusta suhteessa tulokseen ja verotukseen: Kun yrittäjävelallinen maksaa yritystulolleen yrityksen velkaa ja velka on otettu yrityksen käyttöpääomaan, tarkoittaa se käytännössä sitä, että yrittäjä joutuu tekemään lyhennyksen verotetulla rahalla, koska lyhennystä vastaavaa kuluerää ei kirjanpitoon muodostu. Sama tilanne on myös käsillä, jos velan lyhennys kohdistuu investointihyödykkeeseen, josta poistot on jo tehty ennen velanlyhennystä.

Jouko Koskelainen toi myös esille esimerkkitapauksia ammatin- ja elinkeinonharjoittajien velkajärjestelyasioista:

Eräässä tapauksessa asiakkaalla oli kommandiittiyhtiö, joka meni konkurssiin ja konkurssin jälkeen yrittäjälle jäi lähes puolen miljoonan euron velat maksettavaksi. Pian konkurssin jälkeen yrittäjä perusti kosmetiikka-alan palveluyrityksen toiminimellä,

koska ei työllistynyt palkansaajaksi. Asiakas haki velkajärjestelyä 10 kuukauden kulluttua konkurssista, velkajärjestely evättiin, perusteluna oli, että toiminimen toiminta ei ollut vielä vakiintunut, velkajärjestelylle oli velkajärjestelylain 9a §:n mukainen väliaikainen este. Käräjäoikeuden päätöksentekohetkellä konkurssista oli kulunut 1 vuosi ja 3 kuukautta.

Käräjäoikeus mainitsee päätöksen perusteluissaan, että hakija on harjoittanut nykyistä elinkeinoaan vasta noin vuoden ajan ja hakijan aikaisemman yritystoiminnasta ilmoitetun tulon ja nykyisen tulotason välinen ero on huomattava, joten hänen tulotasonsa nykyisestä elinkeinotoiminnasta ei ole vielä vakiintunut. Käräjäoikeus katsoi lisäksi, että hakijan ikä, koulutus ja työkyky huomioiden hänen ansaintamahdollisuuksien voidaan katsoa olevan hyvät. (Kymenlaakson KO 12/13765.)

Asiakas valitti käräjäoikeuden päätöksestä hovioikeuteen. Hovioikeus katsoi, että hakijan velkajärjestelylle on velkajärjestelylain 9a §:n mukainen väliaikainen este ja hovioikeus pysytti käräjäoikeuden ratkaisun.

Kun oli kulunut vuosi edellisen hakemuksen vireilletulosta, yrittäjä haki uudelleen velkajärjestelyä, jonka käräjäoikeus eväsi samalla perusteella, vaikka hakija ilmoitti olevansa työllistynyt kokoaikaisesti. Käräjäoikeus totesi perusteluissaan, että aiemmasta ratkaisusta on kulunut niin lyhyt aika, että se ei yksin riitä osoittamaan, ettei velkajärjestelylle ole enää velkajärjestelylain 9a §:ssä tarkoitettua väliaikaista estettä. (Kymenlaakson KO 13/8485.)

Yrittäjä valitti edelleen käräjäoikeuden päätöksestä hovioikeuteen ja joulukuussa 2013 hovioikeus kumosi käräjäoikeuden päätöksen ja päätti velkajärjestelyn aloittamisesta. Hovioikeus viittaa päätöksessään hallituksen esitykseen HE 180/1996, jonka mukaan silloin kun elinkeinotoimintaa harjoittavan velallisen maksuvara on vähäinen, velkajärjestelyä ei ehdotuksen mukaan voitaisi myöntää, jos velallisen voidaan toiminnan vakiinnuttamisen myötä olettaa kykenevän maksamaan velkojaan myöhemmin enemmän. Käytännössä tulisi siis yleensä edellyttää, että toiminta on jo jatkunut pidemmän aikaa. Hovioikeus katsoo myös, että korkeimman oikeuden ratkaisusta KKO 1999:100 ilmenevän oikeusohjeen mukaan tulee uutta hakemusta käsiteltäessä ottaa syyn väliaikaisuutta arvioitaessa huomioon ensimmäistä hakemusta edeltänyt, sekä sen jälkeinen aika. Hovioikeuden mukaan hakijan yritystoiminta on jatkunut kaksi vuotta. Vuosina 2011 ja 2012 jaettavaksi yritystuloksi on tullut sama määrä, joten hä-

nen elinkeinotoimintansa voidaan katsoa vakiintuneen ja hakijan koko ansaintakyvyn olevan käytössä. (KouHO 2013/918.)

Toisessa tapauksessa erään yrittäjän kommandiittiyhtiö haettiin yrityssaneeraukseen, mutta saneeraus on myöhemmin keskeytetty toiminnan kannattamattomuuden takia ja yrityksen toiminta on loppunut. Hakija omistaa kiinteistöosakeyhtiön, jonka omistamassa kiinteistössä kommandiittiyhtiö toimi. Toimitilaa ei ole saatu myytyä eikä vuokrattua. Lisäksi hakija omistaa liiketilaosakkeen, josta vain pieni osa on saatu vuokratuksi, pääosan ollessa tyhjillään. Myöskään tätä osakehuoneistoa ei ole saatu myydyksi eikä vuokratuksi. Hakija on nyt ansiotyössä, mutta ei voi hakea velkajärjestelyä, koska kiinteistöstä ja osakehuoneistosta aiheutuvia kuluja ei ole saatu katkaistua, joten asiakas velkaantuu näiden kulujen takia koko ajan lisää. Velkaa on tällä hetkellä noin 800 000 euroa. Tilanne on tällä hetkellä pysähtynyt, koska tiloja ei saada myytyä eikä vuokrattua, koska markkinatilanne paikkakunnalla on sellainen, ettei ostajia eikä vuokraajia löydy ja tyhjiä tiloja on muutenkin kysyntään nähden liikaa.

Tiedustellessani lakimuutoksen vaikutuksia Jouko Koskelainen kommentoi, että hänen mielestään sähköiseen tiedoksiantoon on asetettu liian suuria odotuksia sekä toimivuuden sekä kustannussäästöjen osalta. Sähköinen tiedoksianto voi hänen mukaansa aiheuttaa jopa lisätyötä tapauksissa, joissa kaikkia osapuolia ei tavoiteta sähköpostilla. Jouko Koskelaisen käsityksen mukaan sähköpostia ei tällä hetkellä edes suositella käytettäväksi oikeushallinnon asioissa.

9.3 Lappeenrannan velkaneuvojan Kirsti Koskelaisen haastattelu

Kirsti Koskelaisen haastattelu toteutettiin lähettämälle hänelle kysymykset sähköpostilla 8.1.2014. Kirsti Koskelainen vastasi kysymyksiin sähköpostiviestinä.

1. Käykö teillä asiakkaina ammatin- ja elinkeinonharjoittajia?

" Käy jonkin verran "

2. Miten ohjeistatte ammatin- ja elinkeinonharjoittajia toimimaan, jos heillä on yritykseen kohdistuvaa velkaa ja asiakas on maksuvaikeuksissa?

"Mikäli yritystoiminta tuottaa koko ajan velkaa lisää silloin on olemassa velkajärjestelyn este. Ohjeistan miettimään yritystoiminnan lopettamista, jolloin mahdollistuisi ajastaan velkajärjestelyhakemuksen jättäminen käräjäoikeuteen.

Siinä tilanteessa yritystoiminnan velat olisivat päättyneestä yritystoiminnasta johtuvia ja velkajärjestely VJL:n mukaan mahdollinen. Pyydetään ottamaan uudelleen yhteys silloin kun yritystoiminta on lopetettu ja yritystoiminnasta jääneet velat selvillä.

Tällä hetkellä yrittäjän on mahdollista päästä velkajärjestelyyn ainoastaan mikäli yritystoiminta on kannattavaa ja siitä ei ole velkaa. Jos on velkaa, sitä on vähän ja yritystoiminnan tuloilla ne pystytään hoitamaan sitä mukaa kun ne erääntyvät. Yrittäjän tulona olisi siten yritystoiminnan tulo ja se mahdollistaisi siten yksityishenkilön velkajärjestelyn hakemisen henkilökohtaisille veloille, ei yritystoiminnasta johtuville veloille.

3. Esityksessä mahdollistetaan pienimuotoisten yritysvelkojen tuominen velkajärjestelyn piiriin eli talous- ja velkaneuvonnassa käsitellään jatkossa sekä yksityistalouden että elinkeinotoimintaan liittyvät velat. Mitä odotatte lakimuutoksen vaikuttavan velkaneuvonnan työmäärään, koulutustarpeeseen ja mikä on teidän näkemyksenne, kuka arvioi yrityksen jatkamiskelpoisuuden, talous- ja velkaneuvonta vai ulkopuolinen asiantuntija?

"Työmäärä kasvaa. Koulutusta tietenkin tarvitaan siinä tilanteessa. Mielestäni yrityksen jatkamiskelpoisuuden arvioi ulkopuolinen asiantuntija."

9.4 Artikkelit Yrittäjäsanomissa 10/2013

Yrittäjäsanomien 10/2013 julkaisussa käsiteltiin yrittäjien pääsemistä palkansaajien kanssa samalle viivalle velkajärjestelyssä. Artikkelin kirjoittaja Kimmo Koivikko kommentoi, että käytännössä nykymalli estää yrittäjän pääsyn velkajärjestelyyn ja samalla asunnon säilyttäminen vaarantuu. Lehdessä on seuraava artikkeli:

"Pirkanmaalainen naisyrittäjä olisi halunnut velkajärjestelyyn vähän yli vuosi sitten.

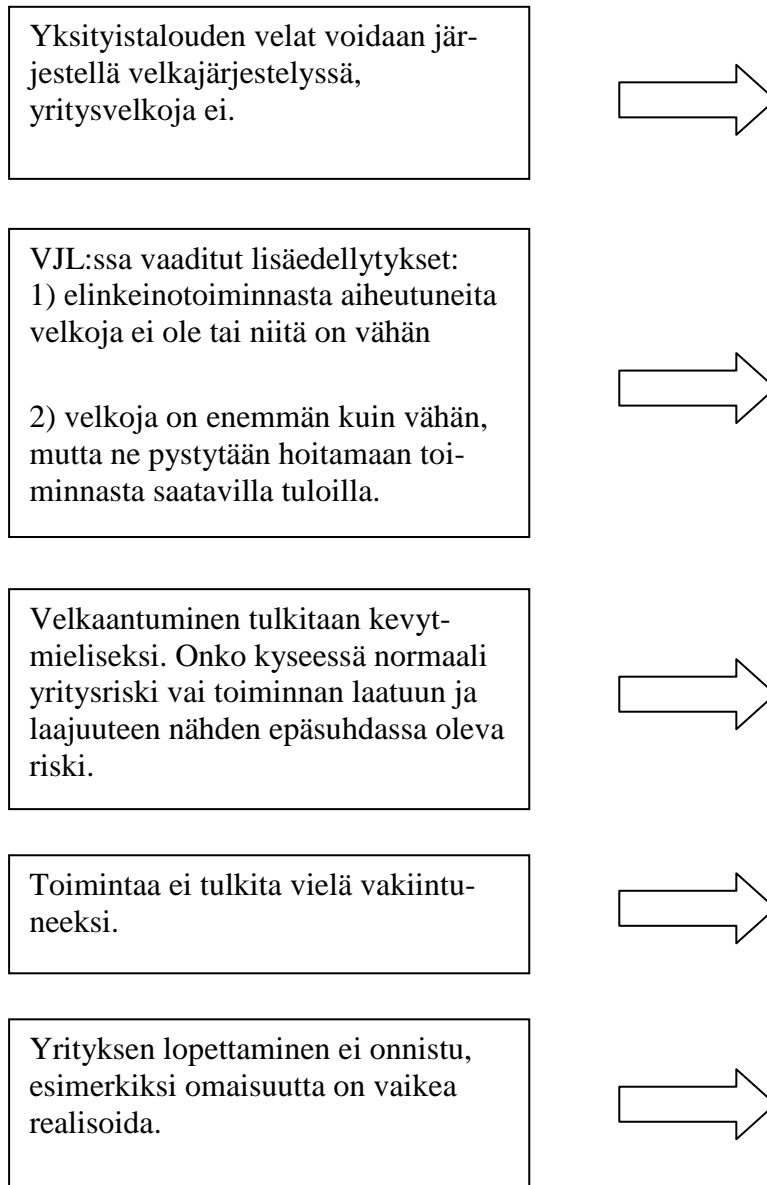
– Olin talven 2011–2012 aikana 7,5 kuukautta sairauslomalla työuupumuksen aiheuttaman masennuksen vuoksi. Sairausloma sai talouteni aivan sekaisin, hän kertoo. Ennen työuupumusta töitä riitti ja hänen omistamansa yritys oli velaton. Sairausloman

aikana laskuja alkoi kuitenkin kertyä ja osa niistä meni perintään. Perittävät laskut olivat niin henkilökohtaisia kuin yrityksenkin nimissä. Yrittäjä puhuu maksamattomien laskujen kierteestä, sillä ”parhaimpana” päivänä hän avasi 42 laskua. – Pelkästään yrityksen kiinteät menot olivat 700 euroa kuukaudessa. Sen lisäksi tulivat vakuutusmaksut. – Jouduin palaamaan takaisin työelämään, vaikka en ollut työkuntoinen. Sain laskujani maksettua, mutta uuvuin uudelleen. Lopulta yrittäjä otti yhteyttä velkaneuvontaan loppuvuodesta 2012. Velkaneuvonnassa kerrottiin, ettei hän pääse velkajärjestelyyn, koska on yrittäjä. – Se tuntui todella epäoikeudenmukaiselta. Olen edelleen vihainen kohtelustani. Yrittäjän tarina on hyvä esimerkki, kuinka huonosti nykyinen maksukyvyttömyyslainsäädäntö toimii.

– Velkajärjestely olisi varmasti auttanut, yrittäjä sanoo. Hän ei ole kuitenkaan luopunut yrityksestään, sillä yrityksellä on alalla hyvä maine ja yrittäjä tuntee yhä poltetta. – Sain lopulta ison pankkilainan, jolla maksoin velkani. Kaikilla ei ole kuitenkaan taakajaa, joka auttaisi ahdingossa.” (Koivikko, 2013, 5–6.)

9.5 Tärkeimmät syyt, jotka käytännössä estävät ammatin- ja elinkeinonharjoittajien pääsemisen velkajärjestelyyn

Edellä olevissa käytännön esimerkkitapauksissa on käyty läpi syitä, mitkä käytännössä estävät yrittäjien pääsemisen velkajärjestelyyn. Asia on havainnollistettu ja tiivistetty kuvassa 5.

Kuva 5. Tärkeimmät syyt, mitkä estävät ammatin- ja elinkeinonharjoittajat pääsemisen velkajärjestelyyn.

10 VELKAJÄRJESTELY VAI YRITYSSANEERAUS ELINKEINONHARJOITTAJALLE

10.1 Vaihtoehtoisiin insolvenssimenettelyihin ohjautuminen

Risto Koulu ja Heidi Lindfors käsittelevät kirjassaan Maksukyvyttömyyden oikeudelliset ulottuvuudet (2010), rationaalisen ohjautumisen ongelmaa. Kirjoittajien mielestä insolvenssimenettelyjen järjestelmä perustuu oletamaan, että maksukyvyttömyys luonnostaan ohjautuu, joko asianosaisen rationaalista päätöksentekoa seuraten tai markkinavoimien viemänä, tarkoituksenmukaisimpaan insolvenssimenettelyyn. Jatkamiskelpoinen yritys pääsee yrityssaneeraukseen, jatkamiskelvoton asetetaan konkurssiin, hyvässä uskossa velkaantunut kansalainen saa velkajärjestelyn ja moitittavasti käyttäytynyt pysyy ulosoton piirissä. Velallisen intressinä on pyrkiä rehabilitaatioon, ja velkoja pyrkii pitämään velallisen likvidaation piirissä. Koulun ja Lindforsin mielestä tutkimustuloksien puuttuessa ei tiedetä toimiiko rationaalinen ohjautuminen myös käytännössä vai onko kyseessä oikeuspoliittinen epäkohta, koska samassa asemassa olevat velalliset valikoituvat sattumanvaraisesti velkajärjestelyyn tai jäävät ulosottoon. (Koulu & Lindfors 2010, 21–22.)

10.2 Vertailua

Risto Koulu käsittelee henkilöyhtiön ja yksityisen elinkeinonharjoittajan yrityssaneerausta. Koulun mukaan henkilöyhtiön ja yksityishenkilön tai ammatinharjoittajan saneerauksessa syntyy omalaatuisia ongelmia. Henkilöyhtiön osalta yhtiöllä ja yhtiömiehellä on erilliset varat ja erilliset velat, mutta lakiin perustuva yhteisvastuu veloista vähentää velkojen erillisyyttä koska yhtiömies vastaa myös yhtiön velasta. Vastuu toteutuu myös toisinpäin koska vastaavasti esim. verolaissa on maininta, että yhtiö vastaa yhtiömiehelle elinkeinotoiminnasta määrätystä verosta eli tällainen velka on yrityssaneerauksessa huomioon otettavaa saneerausvelkaa. Tämä aiheuttaa sen, että henkilöyhtiön saneerausmenettely vaikuttaa heijastusvaikutuksena myös yhtiömiehen velkavastuuseen. Koulu toteaa, että monesti olisi tarve saada samanaikaisesti saneerausmenettelyn piiriin sekä yhtiö että yhtiömies, mutta nykyinen lainsäädäntö ei sitä mahdollista, koska yrityssaneerauslaki sallii vain yhden velallisen käsittelyn kerrallaan. (Koulu 2007, 39–41.)

Yksityisestä elinkeinonharjoittajasta Koulu toteaa:

"Elinkeinotoimintaa harjoittavaa luonnollista henkilöä pidetään insolvenssipolitiikan koetinkivenä: hän on insolvenssioikeuden ns. vaikein tapaus" (Koulu 2007, 40).

Lause kuvaa hyvin, miten ristiriitainen lainsäädäntö tällä hetkellä elinkeinonharjoittajien osalta on. Elinkeino- ja ammatinharjoittajia on kuitenkin määrällisesti erittäin paljon, joten heidän osaltaan asiaan toivoisi selvennystä ja parannusta uudistettavan lainsäädännön myötä.

Koulu esittää kirjassaan syitä elinkeinonharjoittajien maksukyvyttömyyspolitiikan hankaluuteen. Hänen mukaansa ongelmaksi muodostuu rajalliset mahdollisuudet muuttaa liiketoiminnan muotoa tai painotusta ja ongelmaksi on muodostunut myös yritystoiminnan ja yksityisen puolen varallisuuspiirien päällekkäisyydet. Ongelmia tuottaa myös, että yrityssaneerauksen piiriin otetaan myös ne velat ja omaisuus, jotka eivät kuulu harjoitettavaan yritystoimintaan. Isommassa yrityksessä ja yhtiössä yrityssaneerauksen onnistumisesta vastaa monesti yhtiön johto useamman henkilön voimin, mutta elinkeino- ja ammatinharjoittajan osalta saneerauksen onnistuminen eli maksuohjelman mukainen yritystoiminnan tuotto on käytännössä ainoastaan yhden ihmisen työpanoksen varassa. Koulu toteaaakin, että yksityishenkilön velkajärjestely on monessa suhteessa elinkeinonharjoittajalle edullisempi: velallinen voidaan kokonaan vapauttaa velkavastuusta ja omistusasunnon säilyttäminen on helpompaa sekä vielä lisäksi elinkeinonharjoittaja pystyy jatkamaan toimintaa nykymuotoisessa ulosotossa. Nämä seikat puoltavat Koulun mukaan elinkeinonharjoittajan hakeutumista yksityishenkilön velkajärjestelyyn jo kustannustehokkuuden vuoksi, yrityssaneeraus on käytännössä liian raskas ja kallis menettely elinkeinonharjoittajalle. (Koulu 2007, 40–41.)

11 NEUVONTA MAKSUVAIKEUKSISSA OLEVALLE YRITTÄJÄLLE

Elinkeinonharjoittajien tietoisuus velkajärjestely- ja yrityssaneerausmahdollisuudesta on käsittääkseni heikohko. Aloittaville yrittäjille on tarjolla paljon neuvontaa, koulutusta, yrityshautomaita ym., mutta siinä vaiheessa, kun yritys on maksuvaikeuksissa, niin neuvojen määrä yleensä vähenee. Tuntuu, että kukaan ei oikein ole intressiä auttaa maksuvaikeuksissa olevaa yrittäjää, ja velkojat alkavat siinä vaiheessa turvata omaa selustaansa, kun huomaavat ensisignaaleja maksuvaikeuksista. Pankki on yleensä ensimmäinen paikka, josta haetaan apua ja neuvoja maksuvaikeustilanteessa, mutta

sielläkin keinovalikoima on rajallinen, ja pankki yleensä varmistaa tällaisissa tilanteissa, että omat saatavat on tehokkaasti turvattu.

Mielestäni yrittäjille pitäisi olla oma taloudellisten asioiden neuvontapiste, jossa ammattitaitoiset neuvojat ja asiantuntijat katsoisivat yhdessä yrittäjän kanssa esim. maksuvaikeuksista selviytymisen eri vaihtoehtoja. Neuvonta voisi tapahtua kunnan tai kaupungin talous- ja velkaneuvonnassa, kaupungin elinkeinotoimeen liittyvässä neuvontapisteessä tai yksityisten yrittäjien toimesta kaupungin kanssa tehtävällä sopimuksella. Näin taattaisiin puolueeton neuvonta niin, ettei neuvojan omat intressit vaikuta neuvonnan laatuun ja tuloksiin. Asiantuntijan antamilla neuvoilla saatetaan saada yritys taas oikeille raiteille tuottavaksi ja elinkelpoiseksi yritykseksi tai maksuvaikeustasosta riippuen asiantuntija saattaa ohjata yrityksen hakemaan yrityssaneerausta tai velkajärjestelyä.

Yrittäjällä itsellään ei välttämättä ole osaamista ja jaksamista maksuvaikeuksien keskellä verrata rinnakkaisia maksukyvyttömyysmenettelyjä, joten niin sanotun yhden luukun periaatteelle yrittäjien maksuvaikeustilanteissa olisi tilausta ja tarvetta. Yrittäjäjärjestöt kuten Suomen Yrittäjät tarjoaa jäsenilleen talousneuvontaa eri asiantuntijoiden välityksellä, mutta sekin on käytännössä puhelinneuvontaa ja ensi käden tietoa. Ongelmana on vain se, että elinkeinonharjoittajat hakevat apua liian myöhään, lainat ja maksut ovat olleet erääntyneinä jo kauan ja viivästyskorot ja perintäkulut kasvattavat velkasummaa. Paras vaihtoehto yrittäjälle olisi ajoissa päästä tilinpäätösaineiston, velkaluettelon ym. aineistojen kanssa jonkun asiantuntijan luokse, joka perehtyisi asiaan tapauskohtaisesti. Toki taitava kirjanpitäjäkin osaa antaa ennakoivaa vero- ym. neuvontaa, mutta puutteellista tulorahavirtaa ja kannattamatonta liiketoimintaa hänkään ei pysty korjaamaan.

Ulosottoviranomaisilla on nykyään velvollisuus myös neuvoa ja noudattaa hyvää perintätapaa. Tehokkaan perinnän rinnalla tavoitteena on myös rehabilitaatio eli pyrkimys elvyttää velallisen taloudellinen tilanne ennalleen. Tämä tuo haasteita monille ulosottoviranomaisille koska aikaisemmin tavoitteena oli vain mahdollisimman tehokas perintätulos. Nykyään hyvään perintätapaan kuuluu myös inhimillisten seikkojen huomioiminen ja pyrkimys saada velallinen takaisin jaloilleen ja taloudellisen toimintakyvyn palauttaminen joka on eduksi myös koko yhteiskunnalle. Ulosoton asiakkaiden ohjausta velkaneuvontaan ja sitä kautta velkajärjestelymenettelyyn voisi mielestä-

ni vielä lisätä. Velkajärjestely yleistäytäntöönpanona saattaa tuoda myös velkojille paremman lopputuloksen kuin erillistäytäntöönpanona tehtävä ulosotto.

12 YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELYLAIN UUDISTUS, TYÖRYHMÄN MIETINTÖ

12.1 Työryhmän kokoonpano

Oikeusministeriö asetti 6.11.2012 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus yksityishenkilön velkajärjestelylain uudistamiseksi. Työryhmän puheenjohtajana toimi lainsäädäntöneuvos Mari Aalto oikeusministeriöstä. Työryhmässä oli edustajat Finanssialan keskusliitosta, Suomen Perimistöimistöjen liitto ry:stä, Velkaneuvonta ry:stä, Suomen Yrittäjistä, Suomen asianajajaliitosta sekä Varsinais-Suomen käräjäoikeudesta. Työryhmä kuuli myös konkurssiasiamiestä. Työryhmä luovutti yksimielisen mietintönsä oikeusministeriölle 21.11.2013. (Oikeusministeriön julkaisu 59/2013.)

12.2 Työryhmän tavoite

Työryhmän tavoitteena oli selvittää miten yrittäjien asemaa velkajärjestelyssä voitaisiin parantaa erityisesti yrittäjyyteen liittyvin ratkaisuin, maksuohjelman kestoja muuttamalla. Työryhmän muita tutkittavia asioita oli selvittää, miten velallisia kannustetaan nykyistä paremmin maksuohjelman aikaiseen tulonhankintaan, miten velalliselle turvataan nykyistä paremmin uusi alku, miten lisäsuoritusjärjestelmän aiheuttamia ongelmia vähennetään ja miten nykyistä velkajärjestelymenettelyä yksinkertaistetaan. Työryhmän tehtävänä oli myös selvittää omistusasunnon säilyttämistä koskevien säännösten toimivuus ja tarvittaessa ehdottaa niihin muutoksia. (Oikeusministeriön julkaisu 59/2013.)

Syy, miksi velkajärjestelylakia muutetaan, on tarve saada laki vastaamaan nykyisen yhteiskunnan vaatimuksia. Ylivelkaantumisen syyt ovat muuttuneet vuosikymmenessä. Aikaisemmin ylivelkaantuminen johtui yritysveloista ja asuntolainoista sekä takausvastuiden realisoitumisesta, nykyään velkaantuminen johtuu pääsääntöisesti kulusluotoista, pikalainoista ja hoitamatta jääneistä laskuista. Uudistus pyrkii oikeudenmukaisuuteen, aikaisempaa enemmän punnitaan myös velkojan hyvä luotonantotapa. (Oikeusministeriön julkaisu 59/2013.)

Tässä tutkimuksessa käydään läpi elinkeinonharjoittajia koskevat muutosehdotukset sekä osittain myös muita työryhmän tekemiä velkajärjestelylain muutosesityksiä. Osallistuin itse 22.11.2013 Velkaneuvonta ry:n järjestämään tilaisuuteen, jossa mietintö julkistettiin ja seuraavassa tuon esille työryhmän ehdottamat keskeisimmät muutos-ehdotukset velkajärjestelylakiin.

12.3 Elinkeinonharjoittajia koskevat velkajärjestelylain muutosesitykset pääpiirteissään

Työryhmän mietinnön yksityishenkilön velkajärjestelylain uudistamisesta esitteli työryhmän puheenjohtaja lainsäädäntöneuvos Mari Aalto. Seuraavassa käydään läpi elinkeinonharjoittajia koskevat velkajärjestelylain muutosesitykset, lähteenä käytetty Mari Aallon esitystä sekä oikeusministeriön julkaisua Mietintöjä ja lausuntoja (59/2013):

- Elinkeinon- ja ammatinharjoittajien pääsyä velkajärjestelyyn parannetaan ja velkajärjestelyssä mahdollistetaan myös elinkeinotoiminnasta johtuvien velkojen järjestely. Järjestely edellyttää, että elinkeinotoiminta on jatkamiskelpoista ja toiminnan tulee olla melko pienimuotoista. Lisäksi edellytetään, että velalliselle jää maksuvaraa tavallisten velkojen maksamiseen eli yrittäjällä ei voi olla nollaohjelmaa. Yhtiömuotoisten yritysten velkoja ei menettelyssä käsitellä.

- Velallisen tulee pystyä maksamaan menettelyn alkamisen jälkeen syntyvät elinkeinotoimintaan liittyvät velat toiminnasta saatavilla tuloilla niiden erääntyessä ja toiminnan jatkaminen ei saa aiheuttaa toiminnan kannalta määrältään tai ehdoiltaan epätavallisen luoton ottamista.

- Muutos parantaa mahdollisuuksia aloittaa kerran lopetettu elinkeinotoiminta uudelleen samalla alalla. Jos elinkeinotoiminta aloitetaan uudelleen, niin velkajärjestelyn piiriin kuuluvat tietyin edellytyksin myös aikaisempaan elinkeinotoimintaan kohdistuvat velat.

- Elinkeinon- ja ammatinharjoittajat voivat hakeutua kunnan talous- ja velkaneuvontaan samalla tavoin, kuin muutkin velkaongelmiin ajautuneet henkilöt. Neuvoja arvioi velkajärjestelyn soveltuvuuden elinkeinonharjoittajalle ja hänen tulee arvioida myös elinkeinotoiminnan jatkamiskelpoisuutta. Velallinen voi tarvittaessa kääntyä valtakunnallisen Talousapu-palvelun puoleen, jossa arvioidaan toiminnan jatkamisen edel-

lytyksiä ja jonka kautta velallinen voi hankkia tarvittavat asiantuntijaselvitykset jatkamisen edellytyksistä velkajärjestelyhakemuksen liitteeksi.

- Velkajärjestelylain 3. luvun 9a §:n Velkajärjestelyn estyminen väliaikaisesta syystä, ehdotetaan muutettavaksi niin, että työttömyyden osalta syytä ei pidetä väliaikaisena, jos työttömyys on kestänyt yli 18 kuukautta tai velallisen ollessa alle 25-vuotias yli 9 kuukautta. Pykälää ei kuitenkaan sovelleta yksityiseen elinkeinon- ja ammatinharjoittajaan, joten elinkeinonharjoittajan osalta velkajärjestelyn ei enää jatkossa katsota estyvän sen vuoksi, ettei hänen tulotasonsa ole vakiintunut. Nykylainsäädännön mukaan yrittäjänä toimivan velallisen velkajärjestelyn katsotaan estyvän väliaikaisesta syystä, jos tulotaso ei ole vielä vakiintunut. Tämä on käytännössä aiheuttanut sen, että aloittelevan yrittäjän on ollut vaikea päästä velkajärjestelyyn.

- Velkajärjestelyn alkamisen oikeusvaikutuksia tarkistetaan niin, että ne soveltuvat myös toimiviin yrityksiin. Velkajärjestelyn alkaminen ei saa vaarantaa yrittäjän toimintaedellytyksiä. Maksu-, perintä- ja ulosmittauskieltoa sekä muuta täytäntöönpanoa, virka-apua ja turvaamistoimia koskevia säännöksiä tarkistetaan.

- Velallinen maksaa selvittäjän palkkiosta määrän, joka vastaa kuuden kuukauden maksuvaraa normaalin neljän kuukauden sijasta, jos velkajärjestelyssä järjestellään elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja.

- Velkajärjestelyhakemus on aina etusijalla konkurssihakemukseen nähden.

- Elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja ei voida järjestellä, jos on perusteltua syytä olettaa, että tarkoituksena on velkojien perintätoimien estäminen tai muu velkojan oikeuden loukkaaminen.

- Asetuksella määrätään selvityksistä ja liitteistä, jotka elinkeinotoimintaa harjoittavan velallisen täytyy elinkeinotoiminnan velkoja järjesteltäessä liittää velkajärjestelyhakemukseen. Eesityksen mukaan liitteenä täytyy olla mm. tilinpäätösasiakirjat kahdelta viimeiseltä tilikaudelta, selvitys toiminnan laajuudesta, taloudellisesta tuloksesta sekä maksuvaikeuksiin johtaneista syistä. Yksityisottojen määrästä ja velalliselle ja hänen perheenjäsenilleen maksetuista palkoista tulee olla selvitys. Tilinpäätöksistä ja jatkamiskelpoisuudesta tulee olla keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymän ti-

lintarkastajan tai muun luotettavan asiantuntijan tekemä lausunto. (Oikeusministeriön julkaisu 59/2013.)

Puheenvuoroja Velkaneuvonta ry:n tilaisuudessa 22.11.2013

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson toi esille, että yli 40 %:ia yrityksistä on elinkeinon- ja ammatinharjoittajia, joten lakiuudistus on ministerin mukaan tarpeellinen. Ministeri painotti myös velkojien vastuuta maksuvaikeusongelmissa eli ovatko velkojat toimineet vastuullisesti luottoja myöntäessään. Ministeri toi myös esille huolensa nuorten velkaantumisesta, siitä on tullut uusi yhteiskunnallinen ongelma, hänen mukaansa jo kouluissa pitäisi antaa talous- ja velkavalistusta. Ministerin mukaan on myös tarpeellista, että työttömien pääsyä velkajärjestelyyn helpotetaan.

Suomen Yrittäjien lainsäädäntöasioiden päällikkö Janne Makkula kertoi, että mikroyrityksiä eli 1–9 henkilöä työllistäviä on Suomen yrityksistä 93,1 %, joten määrä on erittäin suuri. Makkulan mukaan pienyrittäjä on insolvenssioikeudessa tällä hetkellä huonommassa asemassa kuin palkansaaja, uudella lakimuutoksella asia tulee parantumaan. Makkula toi myös esille, että tutkimusten mukaan toista kertaa yrittävät menestyvät paremmin ja työllistävät useampia työntekijöitä. Tämä puoltaa lakiuudistusta, joka helpottaa ammatin- ja elinkeinonharjoittajien pääsyä velkajärjestelyyn. Makkulan mukaan yrittäjien neuvontapalveluissa olisi vielä paljon kehitettävää.

PKT-Säätiön tutkimus- ja kehityspäällikkö Jari Leskinen esitteli tilastoja yritysten konkurssi- ja yrityssaneeraushakemusten määristä. Hän esitti tuoreen tilaston, josta ilmeni että konkurssien määrä on kasvanut 6 % verrattuna viime vuoteen samaan aikaan mennessä (muutos 11/2012–11/2013) ja yrityssaneeraushakemusten määrä on kasvanut 13 % vastaavaan aikaan mennessä. Leskinen kertoi myös PKT-säätiön tarjoamasta Talousapu-palvelusta, joka on puhelinneuvontaa maksuvaikeuksissa oleville yrityksille. PKT-säätiön internetsivuilla on saatavilla myös TMA-analyysi (Turnaround management) eli liiketoiminnan terveyttämismalli. TMA-analyysi on työ- ja elinkeinoministeriön, Finnveran ja alueellisten TE-keskusten kehittämä toimintamalli, jolla taloudellisiin vaikeuksiin joutuneiden yritysten liiketoimintaa pyritään kehittämään kestäväälle pohjalle.

12.4 Paneelikeskustelu Velkaneuvonta ry:n tilaisuudessa

Tilaisuuden lopuksi järjestettiin paneelikeskustelu aiheena Yksityiset elinkeinon- ja ammattinharjoittajat. Paneelin puheenjohtajana oli toimittaja Tiina Merikanto ja jäsenenä kehityspäällikkö Jari Leskinen PKT-säätiöstä, konkurssiasiamies Helena Laine, lainsäädäntöasioiden päällikkö Janne Makkula Suomen Yrittäjistä, lainsäädäntöneuvos Mari Aalto oikeusministeriöstä ja velkaneuvoja Elvi Oikarinen Kemistä.

Tässä keskustelussa konkurssiasiamies Helena Laine hieman kritisoi lakimuutosta. Hän ei pidä insolvenssimenettelyjen välimuotoja hyvänä vaan pitäisi selkeämpänä pitää erillään yksityishenkilöt ja yrittäjät. Yleisesti ottaen hän piti kuitenkin hyvänä että pienyrittäjiä tuetaan maksuvaikeustilanteissa.

Suomen Yrittäjien lainsäädäntöasioiden päällikkö Janne Makkula toi esille, että yrittäjän paras kaveri on taloushallinnon ammattilainen, esimerkiksi hyvä kirjanpitäjä. Hänen mielestään Suomessa tarvittaisiin enemmän konsultoivia kirjanpitäjiä, yrittäjät tarvitsisivat enemmän neuvontaa taloushallinnon asioissa.

Panelistit keskustelivat myös yrittäjien mielenterveysongelmista ja ihmissuhteiden rapautumisesta, jotka korostuvat erityisesti yrityksen ajaututtua maksuvaikeuksiin. Panelistit toivat esille että kyseessä on kuitenkin vain raha, asiakas on saatava voimaannutettua, sen kaikki kokivat tärkeänä.

Panelistit keskustelivat myös kuntien velkaneuvonnan resursseista ja lisäresurssien tarpeesta lainmuutoksen myötä. Mari Aalto esitteli arvioita velkaneuvonnan lisäresurssien tarpeesta. Lähtökohtana on, että yhdellä velkaneuvojalla on keskimäärin 118 uutta asiakasta vuodessa ja jos velkaneuvontaan tulee 200 uutta asiakasta, tarkoittaa se 1,7 henkilötyövuoden lisätarvetta. Elinkeinoharjoittajien velkojen järjestely aiheuttaa kuitenkin vaativampaa lisätyötä, joten heidän osaltaan lisäresurssien tarpeen arvioidaan olevan lähes kaksinkertainen. 5 henkilötyövuoden kustannusten mukaan lisäkustannus olisi noin 220 000 euroa. (Oikeusministeriö 2013.)

12.5 Jatkovalmistelu

Mietintö lähtee seuraavaksi lausuntokierrokselle ja hallituksen esitys eduskunnalle yksityishenkilön velkajärjestelylain muutoksesta on tarkoitus antaa vuoden 2014 kevät-

tai syysistuntokaudella ja lain ehdotetaan tulevan voimaan 1. päivänä tammikuuta 2015.

13 OMA POHDINTA LAKIUUDISTUKSEN VAIKUTUKSISTA ELINKEINONHARJOITTAJIIN

13.1 Yleisiä huomioita

Mielestäni on erittäin hyvä, että ammatin- ja elinkeinonharjoittajilla on jatkossa mahdollisuus saada yritystoimintaan kohdistuvat velat järjestelyä. Kuten monelta taholta on tullut ilmi, niin kyseessä on ollut väliinputoajaryhmä, jolle yksityishenkilön velkajärjestely ei välttämättä ole sopinut ja yrityssaneeraus ei myöskään ole ollut ammatin ja elinkeinonharjoittajille sopiva menettely. Yksityisen elinkeinonharjoittajan liiketoiminta muodostuu pääsääntöisesti yhden ihmisen työpanoksesta, joten toiminta on erittäin haavoittuvainen. Jos työpanos jää esimerkiksi muutaman kuukauden sairausloman takia tekemättä, on yrityksen talous vaarassa ajautua maksukyvyttömyyteen. Yrittäjän jäädessä sairauslomalle kiinteät kulut juoksevat koko ajalta, mutta tulorahoitusta ei käytännössä ole. Riskejä voidaan pienentää erilaisilla vapaaehtoisilla vakuutuksilla, mutta kalliin hinnan vuoksi ne jätetään usein ottamatta.

Pohdin elinkeinotoiminnan jatkamiskelpoisuuden arviointia. Lähtökohtaisesti talous- ja velkaneuvonta avustaa ammatin- ja elinkeinonharjoittajia myös silloin, kun elinkeinotoimintaan kohdistuvia velkoja järjestellään. Monet kuntien velkaneuvontatoimistot ovat pahoin ruuhkautuneet, ja lakimuutos lisää velkaneuvojien työmäärää entisestään. Miten velkaneuvojien resurssit ja osaaminen riittävät elinkeinonharjoittajien tilinpäätöksien analysointiin ja jatkamiskelpoisuuden tarkistamiseen? Esityksessä ehdotetaan tiettyjä menettelytapojen yksinkertaistamisia kuten saatavan määrän laskeminen saldopäivän mukaan sekä tiedoksiantojen toimittaminen postitse, mutta kompensoiko nämä lisääntyviä asiakasmääriä ja uusia työtehtäviä, se jää nähtäväksi. Mielenkiintoista on myös nähdä, kuka tulee tekemään tilinpäätösanalyysit ja jatkamiskelpoisuuden arvioinnit. Jos kaikki analyysien teot ja asiantuntijalausunnat ohjataan Talousapuneuvontaan, on vaarana että sen ruuhkautuessa Talousapuneuvonnan puhelinalvelun saatavuus heikentyy.

13.2 Vakuusvelat ja panttaukset

Elinkeinon- ja ammatinharjoittajien yritysvelkojen ottaminen mukaan yksityishenkilön velkajärjestelyyn ei tosin ole ihan mutkatonta. Lainsäätäjän hyvä tarkoitus saattaa käytännössä tuoda suhteellisen ison työmäärän tullessaan ja tapauksiin käytetty työaika käsittelyn eri vaiheissa saattaa kasvaa oleellisesti. Jos esimerkiksi vakuuksien arvo ei ole riittävä suhteessa vakuusvelan määrään, niin silloin osa vakuusvelasta siirretään tavalliseksi velaksi ja jos luoton vakuutena on esim. kiinnityksiä ja yritys kiinnityksiä, niin järjestely aiheuttaa merkittävää työmäärän kasvua. Työn määrä on melkoinen, jos yrittäjällä on useampia yritysluottoja, useita eri vakuuslajeja, ristikkäin panttauksia ja maksuohjelman sisällä määrätään esimerkiksi jotain realisoitavaksi. Tapaukseen liittyvää kokonaistyömäärää kasvattaa se, että moni eri taho paneutuu asiaan, kuten hakemuksen laatija, tuomioistuin hakemusasiassa, velkojat, selvittäjä ja tuomioistuin uudelleen maksuohjelman käsittelyvaiheessa.

Ammatin- ja elinkeinonharjoittajalla pienimuotoisuudesta johtuen vakuusjärjestelyt ovat pääsääntöisesti kuitenkin selkeitä. Vakuutena on yleensä velallisen omistusasunto, muuta vakuutta ei välttämättä ole saatavilla. Vasta käytäntö näyttää, miten elinkeinonharjoittajien taloudellisen kokonaistilanteen korjaaminen onnistuu ja onko lakiuudistus siinä onnistunut. Asian käsittelyn vaatima työmäärä täsmentyy vasta käytännön myötä. Monesti ongelmat nousevat vasta esille, kun laki on astunut voimaan ja sitä aletaan soveltamaan. Silloin vasta huomataan puutteet ja vaikeudet soveltaa lakia käytännössä.

13.3 Lisäsuoritusvelvollisuus elinkeinon- ja ammatinharjoittajien kannalta

Velalliselle syntyy lisäsuoritusvelvollisuus, jos hänen tulonsa kasvavat maksuohjelman aikana. Tulotasoon perustuva seurantajakso on kalenterivuosi ja vahvistettu tuloraja vuodelle 2014 on 970 euroa eli velallisen on käytettävä velkojen suorituksiksi puolet 970 euron ylittävästä osasta. Jos velallinen saa kertaluontoisen suorituksen kuten esimerkiksi perinnön, niin velallisen on maksettava velkojille 1 000 euron ylittävä osa suorituksesta. Lisäsuoritusvelvollisuus elinkeinonharjoittajan näkökulmasta ei ole yhtä yksiselitteinen kuin palkansaajan näkökulmasta. Palkansaajalla tulotaso säilyy yleensä suhteellisen vakaana, mutta elinkeinonharjoittajalla vuosivaihtelu tulotasossa voi olla suurtakin. Yrityksen menestymiseen vaikuttavat monet ulkoiset tekijät kuten kysyntä, kilpailu, suhdannevaihtelut, korkotaso jne. joihin yrittäjä itse ei yleensä voi

vaikuttaa. Koska lisäsuorituksen tarkastelujakso on kalenterivuosi, voi myös yrityksen laskutusjaksoilla olla merkittävä vaikutus.

Ongelma nykylainsäädännön aikana on ollut, että velallisen on itse aktiivisesti seurattava tulotason kehittymistä ja pidettävä huolta lisätilityksistä ja tähän eivät monet velalliset itse reagoi ja lisätilitysvelvollisuus tulee silloin yllätyksenä. Lain muutosta valmisteleva työryhmä esittää, että tuloihin perustuvan lisäsuoritusvelvollisuuden rajaa nostetaan 1 500 euroon kalenterivuodessa, tämä kannustaisi velallisia enemmän tulonhankintaan. Lisäsuoritusvelvollisuuden täyttämisaikankohda siirretään verotuksen valmistumisen jälkeiseen aikaan eli lisäsuorituksen voi tehdä seuraavan vuoden loppuun mennessä entisen 3 kk:n sijasta. Hyvää esityksessä on mielestäni se, että tulo-rajaa nostetaan, se motivoi velallisia työntekoon ja täyttämisaikankohdan pidentäminen vähentää talous- ja velkaneuvonnan työmäärää, koska tulotositteita ei tarvitse käydä läpi vaan laskelman pohjaksi voidaan ottaa verotustiedot.

13.4 Toiminnan jatkaminen vai lopettaminen

Toiminnan jatkamisen edellytyksien arvioiminen tulee varmasti omalta osaltaan olemaan haasteellista. Miten arvioidaan kääntyykö tappiollinen yritystoiminta voitolliseksi ja miten pystytään arvioimaan ulkoisten tekijöiden ja toimintaympäristön vaikutus yrityksen tulevaan tulokseen. Asiassa mietityttää myös, kuinka paljon elinkeinonharjoittaja voi ottaa lisää luottoa, jolla mahdollistetaan toiminnan jatkaminen ja tarpeelliset investoinnit maksuohjelman aikana. Nämä linjaukset tullaan todennäköisesti tekemään vasta tulevan oikeuskäytännön myötä.

13.5 Kilpailu markkinataloudessa

Velkajärjestely tai yrityssaneeraus täytyy pitää maksukyvyttömyysmenettelyn viimeisenä vaihtoehtona. Jos edellä mainittuihin menettelyihin pääsee liian helposti tai liian kevyin perustein voi seurauksena olla terveen kilpailun vaarantuminen. Vaikka jokainen yrittäjä perustaa yrityksen varmasti voittoa tavoitellakseen, niin liian helposti saatava elinkeinonharjoittajan velkajärjestely voi tietyissä tapauksissa houkutella mm. julkisten maksujen ja velvoitteiden hoitamatta jättämiseen. Yrityksen perustamisen johtoajatuksena ei saa olla, että epäonnistumiselle on aina takaportti, josta pääsee pois vaan se, että yrityksen perustaminen suunnitellaan huolellisesti, taloudelliset riskit minimoidaan ja tavoitteena pidetään kannattavaa ja menestyvää liiketoimintaa. Näin yl-

läpidetään myös tervettä kilpailua markkinoilla ja kenellekään ei anneta kilpailua vaarantavia etuoikeuksia.

14 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA

14.1 Yritysrahoitus

Julkisuudessa on aikaisemmin ollut esillä maksuohjelman keston lyhentäminen kahden vuoteen. Tällaista ehdotti myös Jyri Häkämies ollessaan työ- ja elinkeinoministerinä, tällä olisi hänen mukaansa mahdollistettu liiketoiminnassa epäonnistuneen yrittäjän uusi alku. Mielestäni tämä aiheuttaisi riskin oton kasvamista ja lisätyötä sekä velkaneuvonnalle, että tuomioistuimille ja lisäksi velkojan aseman oleellista heikentymistä. Nykyään itsensä yliluotottaminen on Suomessa suhteellisen helppoa, koska luoton tarjoajien määrä on viime vuosina noussut voimakkaasti ja Suomesta puuttuu positiivinen luottotietorekisteri. Nämä yhdistettynä tietoisuuteen, että velkajärjestelyllä voi vapautua suuristakin veloista kahdessa vuodessa, voisi houkuttaa elinkeinon- ja ammatinharjoittajiakin tarpeettoman riskin ottamiseen. Siinä vaihtoehdossa riskien realisoituessa häviäjiä ovat yleensä kaikki. Kuten finanssialan keskusliiton puheenjohtajana 8/2013 asti ollut Helena Laine ilmoitti, niin luottojärjestelmän toimivuus ja tehokkuus edellyttävät velkojien oikeuksien turvaamista. (Laine 2012, 5–6).

Pahimmassa tapauksessa maksuohjelman lyhentäminen vaikeuttaisi yritysrahoituksen saamista pankkien riskien kasvaessa. Pankkien vakavaraisuusvaatimukset ja riskienhallinta ovat tiukentuneet ja rahan hinta noussut viime vuosina, joten lyhyemmän maksuohjelman myötä kasvavat riskit näkyisivät myös yritysrahoituksen hinnassa, joka taas toisi lisäkustannuksia yrityksille.

Rahan hinnan nousuun ja rahoituksen kiristymiseen vaikuttaa oleellisesti Euroopan Unionin luottolaitoslainsäädännön kokonaisuudistus (CRD IV). Vuonna 1974 perustettu ja BIS:n eli Bank for International Settlements:n yhteydessä toimiva Baselin pankkivalvontakomitea antaa suosituksia pankkien vakavaraisuus- ja maksuvalmiusvaatimuksista. Viimeisin suositus on annettu vuonna 2010, jonka johdosta Euroopan komissio antoi 20.7.2011 ehdotuksen uudeksi luottolaitosdirektiiviksi ja siihen liittyväksi asetukseksi. (Valtiovarainministeriö.)

EU:n vakavaraisuusasetuksen (CRR) säännöksiä on alettu soveltamaan 1.1.2014 alkaen, mutta koska direktiivi on pantava täytäntöön kansallisella lainsäädännöllä, niin luottolaitosdirektiivin (CRD IV) säännösten soveltamisen aloitus riippuu kansallisen lainsäädännön voimaantulosta (Finanssivalvonta).

Nämä edellä mainitut vakavaraisuus- ja maksuvalmiusvaatimukset tulevat edelleen kiristämään myös yritysrahoituksen saamista. Pankit ovat entistä tarkempia yritysrahoituksen myöntämisessä, maksukyvyn ja vakuuksien edellytetään olevan kunnossa ja riskienhallintaan kiinnitetään erityistä huomiota. Tämä näkyy väistämättä myös yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien rahoituksen saamisessa ja lainojen hinnoitteluissa. Kokonaisuudessaan on erittäin hyvä, että luotonmyöntäjä kiinnittää tarkasti huomiota velallisen maksukykyyn, se omalta osaltaan estää myös konkurssien, yrityssaneerausten ja velkajärjestelyjen määrien turhaa kasvamista, mutta toisaalta rahoituksen kiristyminen ei saa estää elinvoimaisten ja kasvuhakuisten terveiden yritysten laajentumista. Terveellä pohjalla olevien ja kannattavien yritysten laajentuminen ja kasvaminen on koko yhteiskunnan etu.

14.2 Neuvonnan tarve maksuvaikeustilanteessa

Talousapu-neuvontapalveluun tulee vuosittain noin 2000 yhteydenottoa pienyrittäjiltä, jotka kärsivät maksuvaikeuksista (Oikeusministeriön julkaisu 59/2013). Määrä tarkoittaa, että puheluja tulee keskimäärin 7 joka arkipäivä. Talousapu-palvelun mukaan kolmasosa yrittäjistä joutuu lopettamaan yritystoiminnan kannattavuusongelmien takia. Määrä on mielestäni hämmästyttävän suuri. Tarkoittaako se, että yrityksiä perustetaan liian kevein perustein ja ammattitaidottomasti, vai tarkoittaako se, että suhdannevaihtelut vaikuttavat asiaan? Laskusuhdanteen tullessa vararahastoa ei ole käytettävissä ja yritys joudutaan lopettamaan. Hyvin menestyvät yritykset hyödyntävät laskusuhdanteen investoimalla, koska investoinnit pystytään tekemään silloin yleensä halvemmalla, mutta pienillä ja velkaisilla yrityksillä vaihtoehdot ovat vähissä. Tarpeeksi ajoissa ongelmiin puuttamalla ja pätevällä asiantuntija-avulla määrää voitaisiin varmasti pienentää. Hallitusohjelmassa ja yleisesti päättäjien keskuudessa korostetaan jatkuvasti yrittäjyyden merkitystä ja hyvien olosuhteiden luomista yrittäjyydelle, mutta tilanne ei korjaannu määrällisesti yrityksiä perustamalla, jos vastaavasti yrityksiä lopetetaan kannattamattomina suurina määrinä. Etenkin pääomavaltaisissa yrityksissä velkamäärät ovat suuria ja velat joudutaan mahdollisesti saneeraamaan.

Haastattellessani Kymen Rahoitusneuvonta Oy:n Jouko Koskelaista hän toi esille, että ammatin- ja elinkeinonharjoittajat voitaisiin velkajärjestelyn maksuohjelmassa velvoittaa käyttämään vuosittain ammattitaitoista neuvonta-apua yritystoiminnan seurannassa ja kehittämisessä sekä maksuohjelman noudattamisessa.

14.3 Lainvalmistelun laatu

Lainvalmisteluun pitäisi mielestäni käyttää enemmän aikaa ja resursseja, tätä mieltä ovat myös monet asiantuntijat. Viime vuosina on ollut lukuisia esimerkkejä huonosti valmistelluista lakihankkeista, joita joudutaan korjaamaan myöhemmin, tästä esimerkkinä on osinkoverouudistus vuodelta 2013. Kuten perustuslakivaliokunnan jäsen, kansanedustaja ja lakimies Markus Lohi Juristikirjeessä toteaa, niin liian suuri osa eduskuntaan tulevista lakihankkeista on puutteellisia ja lakien valmisteluun ei käytetä riittävästi aikaa. Hänen mukaansa iso osa lakiesityksistä on susia, niissä on joku tekninen kömmähdys tai ne ovat huonosti perusteltuja ja niitä joudutaan eduskunnassa parhaimmillaan. Hänen mukaansa ongelmat eivät johdu valmistelijoista vaan liian tiukoista ja epärealistisista aikatauluista ja oman haasteensa tuo myös EU:n yhteisten säädösten aikataulut. (Larros 2013.)

Lainvalmistelun ongelmat ja huonot lakiesitykset hämmästyttävät kun ajatellaan, minäkäläisen prosessin säädettävät lait käyvät läpi. Toivottavasti uudistettavan velkajärjestelylain valmisteluun paneudutaan huolella ja valmistelussa käytetään riittävästi asiantuntijoita ja heille varataan riittävästi aikaa paneutua asiaan. Monesti poliittiset paineet ja tiukat aikataulut heikentävät laatua, näin on valitettavasti myös lainvalmistelussa.

Kuvassa 6 on esitetty kaaviokuvana Suomen lainsäädäntöprosessi. Laiksi kutsutaan eduskunnan hyväksymää säädöstä ja asetukseksi kutsutaan presidentin, valtioneuvoston tai ministeriön antamaa perustuslain 80 §:ssä tarkoitettua säädöstä (Jyväskylän yliopisto 2014).

Kuva 6. Lainvalmistelun prosessiopas (Finlex 2014).

14.4 Velkajärjestelyn inhimilliset vaikutukset

Yksi velkajärjestelylain perimmäisistä tarkoituksista on tarjota velalliselle uusi alku ja saada velallinen takaisin yhteiskunnan tuottavaksi jäseneksi. On tärkeä tiedostaa myös velkajärjestelyn inhimilliset vaikutukset. Monesti ylivelkaiset ovat niin syvällä ahdingossa että monelle tulee mielenterveys- ja alkoholiongelmia ja nämä koskettavat myös mahdollisia puolisoa ja lapsia, joten vaikutukset heijastuvat laajalle, velallisen lähipiiriin ja koko yhteiskuntaan, ei vain velalliseen itseensä. Elinkeinonharjoittajien kannalta yritystoiminnan epäonnistuminen on jo sinällään valtava taloudellinen takaisu ja yleensä sitä seuraa myös tietynlainen häpeän tunne. Elinkeinonharjoittajan taloudellinen epäonnistuminen tulee yleensä laajemmalle joukolle tiedoksi kuin yksityishenkilöiden epäonnistuminen. Julkisuutta lisäävät mm. talouslehtien protestilistat. Tratta-talouksen sivulla on merkki myös yrityksen sidospirille että taloudelliset asiat eivät ole kunnossa ja asiointi yrityksen kanssa edellyttää tiettyä varovaisuutta.

Olen omassa työssäni rahoitusalaalla nähnyt monenlaisia taloudellisia vaiheita ja myös monenlaisia ihmiskohtaloita. Taloudelliset asiat kulkevat ihmisen rinnalla koko elämän ajan. Jos taloudelliset asiat ovat kunnossa niin silloin myös monesti ihmisen sosiaalinen puoli on kunnossa. Vakavat maksuvaikeudet ja ylivoimainen velkataakka aiheuttavat syrjäytymistä ja elämänlaadun heikentymistä. Omat haasteensa nykyaikaan tuo lukuisia luotontarjoajien määrä, itsensä yliuotottaminen on helppoa sekä yksityishenkilöillä että elinkeinonharjoittajilla. Kulutusyhteiskunnan ja mainoksien luomat paineet saavat ihmiset ostamaan kulutushyödykkeitä yli varojensa ja hankkimaan kalliita kulutusluottoja ja lukuisia luottokortteja. Elektroniikan kehitys ja sen kalleus ja lyhytikäisyys tuovat omat taloudelliset haasteensa sekä yksityishenkilöille että yrittäjille. Elinkeinonharjoittajalla edellä mainittu lisätynä yritystoiminnan riskiin aiheuttaa sen, että ei tarvita suurta taloudellista takaiskua, kun maksukyky alkaa nopeasti heiketä, taloudellinen liikkumavara on monella pienyrittäjällä hyvin kapea.

Pankkityössäni olen oppinut huomaamaan maksukyvyttömyyden ensisignaalit hyvin aikaisessa vaiheessa. Asiakas itse ei vielä välttämättä ymmärrä taloudellisen alamäen alkumetrejä, mutta pankkineuvoja sen yleensä huomaa ja kiinnittää siihen huomiota. Jos tämä tapahtuu tarpeeksi aikaisessa vaiheessa, niin asioille voidaan mahdollisesti tehdä vielä jotain, mutta jos ollaan jo syvällä talousahdingossa, niin keinot ovat silloin yleensä aika vähissä. Avuksi saattaa silloin tulla velkajärjestely ja velallinen saadaan velkajärjestelyn päätyttyä takaisin taloudellisen toimeliaisuuden piiriin ja epäonnistumisesta oppinut uusi yrittäjä mahdollisesti entistä vahvempana luomaan uutta yritystoimintaa.

15 TULOSTEN TARKASTELU JA PÄÄTELMÄT

Kuten velkajärjestelylain työryhmämietinnössä (Oikeusministeriö 2013) todetaan, niin asunto-, yritys- ja takausveloista johtuvat ongelmat ovat vähentyneet merkittävästi verrattuna 2000-luvun alkupuoleen, mutta yleinen taitamattomuus taloudenhallinnassa on lisääntynyt tuntuvasti. Tästä voidaan vetää johtopäätös, että taitamattomuus koskee myös osaa elinkeinonharjoittajia. Pelkkä ammattitaito ja into yrittämiseen ei riitä, vaan yrittäjällä täytyy olla myös vahva taloudellisten asioiden osaaminen, jotta yritys voisi menestyä ja talous kestäisi myös suhdannevaihtelut ja toimintaympäristön muutokset.

Miten taloudenhallintaa voisi opettaa ja miten löytää oikean kohderyhmän? Kuten oikeusministeri Henrikssonkin totesi, niin velkavalistusta pitäisi opettaa jo koulussa.

Mielestäni peruskoulun yläluokilla ja toisen asteen oppilaitoksissa pitäisi pakollisena aineena olla oman talouden hallinta ja raha-asioiden hoito. Monesti vanhemmat hoitavat nuoren raha-asiat täysi-ikäisyyteen asti ja 18 vuotta täytettyään nuori jää kokemattomana omilleen ja yksin omien raha-asioiden kanssa. Lukuisat luotontarjoajat ja ympäristön ulkoinen paine esimerkiksi uuden elektroniikan hankkimiseksi johtavat hallitsemattomaan luottokierteeseen jo nuorena. Jos tämä kohderyhmä olisi jo koulussa valistettu taitaviksi taloudenpitäjiksi, niin osa heistä tulevana elinkeinonharjoittajina taisi jo menestyvän taloudenpidon ja he voisivat kohdentaa resurssit hyvän liikeidean löytämiseksi ja yritystoiminnan aloittamiseksi. Vanhempien esimerkki oman talouden hallinnassa on myös tärkeä ja se siirtyy myös lapsille eli huono taloudenhallinta yleensä myös periytyy.

Aloittaville yrittäjille mm. yrittäjäkurssit ja yrittäjäyhdistysten järjestämät koulutukset antavat alkuvaiheen opastusta ja auttavat liiketoimintasuunnitelmien ja analyysien teossa. Aloittavat yrittäjät ovat erittäin tärkeä kohderyhmä, jolle pätevää taloudenhallintaa pitäisi opettaa. Tämä osaltaan ennaltaehkäisisi elinkeinonharjoittajien maksuvaikeuksiin joutumista.

Tutkimuksen tavoitteena oli tuoda vastauksia elinkeinonharjoittajille ja velkajärjestelyasioita hoitaville henkilöille nykylainsäädännön tuomista ongelmista sekä esitellä velkajärjestelylain muutosta valmistelevan työryhmän mietintö ja sen mukanaan tuomat uudistukset. Kuten tutkimuksessa haastatellut velkajärjestelyasioita hoitavat henkilöt totesivat, niin nykylainsäädäntö aiheuttaa monia ongelmia elinkeinonharjoittajien velkajärjestelyyn pääsulle ja edellyttää yleensä yritystoiminnan lopettamista. Lakimuutoksella saadaan ammatin- ja elinkeinonharjoittajat tasavertaisiksi palkansaajien kanssa. Pienyrittäjä, jolla on elinkelpoinen yritys mutta joka on joutunut maksuvaikeuksiin esimerkiksi sairastuminen tai muun henkilökohtaisen kriisin takia, saadaan lakimuutoksella suojeltua. Tähän asti vaihtoehdot ovat olleet konkurssi, kallis yritys-saneeraus tai jatkuva velka-ahdinko.

Uudistuksessa on mielestäni erittäin hyvää velkojien vastuun lisääminen. Velallisen harkintakyvyn pettäessä esimerkiksi nuoruuden, kokemattomuuden tai yritysrahoituksen hankinnan hetkellä, ei saa antaa luottoja tarjoaville yrityksille kohtuutonta etua. Uudistuksessa parannetaan myös elinkeinonharjoittajan mahdollisuutta aloittaa lopetettu elinkeinotoiminta uudelleen. Tutkimuksien mukaan elinkeinonharjoittaja onnis-

tuu yleensä paremmin toisessa yrityksessään, ensimmäisen yrityksen kanssa tehdyistä virheistä on otettu opiksi.

Haastateltavat olivat sitä mieltä, että lakiuudistus on tarpeen, mutta nähtäväksi jää kuinka paljon ammatin- ja elinkeinonharjoittajia tulee velkajärjestelyn piiriin, sitä ei tällä hetkellä tiedetä. Velkajärjestelylain muutosta valmistelleen työryhmän jäsenet olivat yksimielisiä mietinnössään, joten se kertoo uudistuksen onnistumisesta, mutta velkajärjestelyasioita käytännössä hoitavat henkilöt toivat esille yksityiskohtaisia kysymyksiä ja haasteita kuten yritystoiminnan jatkamisen arvioiminen ja yritystoiminnan kehittämisen velkajärjestelyn aikana. Lain toimivuus selviää sen astuttua voimaan ja toimivuuteen liittyvät asiat ovat seuraavan tutkimustyön aiheita.

Tämän opinnäytetyön kirjoittajana arvioin, että työllä on tutkimuksellista uutuusarvoa liittyen velkajärjestelylain muutokseen. Tähän opinnäytetyöhön on koottu uutta tietoa ja pohdintaa lainmuutoksen vaikutuksista elinkeinonharjoittajiin. Erityisen antoisaksi koin läsnäolon Velkaneuvonta ry:n tilaisuudessa, jossa työryhmän muutosehdotus julkaistiin. Tilaisuudessa oli paikalla lainmuutosta valmistelleen työryhmän jäsenet, joten jokaiselle uudistettavalle lainkohdalle kuulin myös suulliset perustelut ja mielipiteet, joita pyrin tähän työhön tuomaan esille. Haasteena työn tekemisessä oli suhteellisen vähäinen kirjallisuuden ja teoreettisen tiedon määrä aiheesta. Velkajärjestelyasioista ja yrityssaneerauksesta on kirjoitettu paljon kirjoja, mutta elinkeinon- ja ammatinharjoittajia käsittelevät osuudet ovat lyhyitä ja suppeita. Haasteena tutkimuksen tekemisessä oli myös oma suhteellisen vähäinen tietämys velkajärjestelyasioista. Tutkimuksen edetessä ja koulutukseen liittyvän harjoittelun myötä tietämys kasvoi merkittävästi. Kymen Rahoitusneuvonnan Jouko Koskelaiselta olen saanut paljon tietoa ja tukea tutkimuksen tekemisessä, hänen pitkä kokemus alalta on tuonut arvokasta tietoa tähän työhön.

LÄHTEET

Asetus yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/58.

Eduskunta. 1992. Asiakirja HE 183/1992 perustelut I/II vp. Saatavissa:

<http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/akxhref.sh?{KEY}=HE+183/1992+PERUSTELUT+I/II> [viitattu 23.10.2013].

Finanssivalvonta. 2014. CRD IV -paketti. Saatavissa:

<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/saantely/saantelyhankkeet/crd4/Pages/Default.aspx> [viitattu 23.1.2014].

Finlex 152/2006. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi yrityksen saneerauksesta annetun lain ja takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 23 §:n muuttamisesta.

Saatavissa. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2006/20060152> [viitattu 21.10.2013].

Finlex. Lainsäädännön prosessiopas. 2014. Saatavissa: <http://lainvalmistelu.finlex.fi/> [viitattu 22.1.2014].

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Härmäläinen, I., Malinen, J., Pirinen, J., Raitala, S., Sorri, S. & Strang, L. 2009. Yrityssaneerauksen käsikirja. Helsinki: Edita.

Jyväskylän yliopisto. Laadullinen tutkimus. Saatavissa:

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus> [viitattu 20.1.2014].

Jyväskylän yliopisto. 2014. Suomalainen lainsäädäntöprosessi. Saatavissa:

<http://www.it.jyu.fi/raske/lainsaadantoprosessi.html> [viitattu 4.2.2014].

KKO 2000:80 (FINLEX).

Koivikko, K. 2013. Vihdoin samalle viivalle. Ahdingossa oleva yrittäjä saa mahdollisuuden velkajärjestelyyn ja keventää taakkaansa. Yrittäjäsanomien 10/2013, s. 5 - 6.

Saatavissa: http://issuu.com/yrittajat/docs/yrittajasanomat10_2013/4 [viitattu 20.1.2014].

Korkein oikeus. Lausunnot. Lausunto velkajärjestelyn uudistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä. Saatavissa: <http://www.kko.fi/55907.htm> [viitattu 23.10.2013].

Koskelainen, J. Haastattelut 5.11.2013 ja 21.1.2014. Kouvola: Kymen Rahoitusneuvonta Oy.

Koskelainen, K. Sähköpostihaastattelu 8.1.2014. Lappeenranta: Lappeenrannan kaupungin talous- ja velkaneuvonta.

Koskelo, P. & Lehtimäki, L. 1997. Yksityishenkilön velkajärjestely. 2. uudistettu painos. Helsinki: Talentum Media Oy.

Koskinen, S. 1996. Oikeustapauskommentti. Elinkeinonharjoittajat ja velkajärjestely. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan yksityisoikeuden tiedotuslehti, Oikeustieto 3/1996, s. 8 - 9. Saatavissa: [http://www.edilex.fi.xhalax-ng.kyamk.fi:2048/haku?phrase=velkaj%C3%A4rjestely+elinkeinonharjoittaja&sort=relevance&offset=1&perpage=20&submitbtn=Hae&languages\[\]=](http://www.edilex.fi.xhalax-ng.kyamk.fi:2048/haku?phrase=velkaj%C3%A4rjestely+elinkeinonharjoittaja&sort=relevance&offset=1&perpage=20&submitbtn=Hae&languages[]=) [viitattu 21.10.2013]

Koulu R. 2007. Uudistettu yrityssaneeraus. Helsinki: WSOYpro.

Koulu, R., Havansi, E., Korkea-Aho, E., Lindfors, H. & Niemi, J. 2009. Insolvenssi-oikeus. Helsinki: WSOYpro.

Koulu, R. & Lindfors, H. 2010. Maksukyvyttömyyden oikeudelliset ulottuvuudet. Oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisu. Helsingin yliopisto.

Koulu, R. & Niemi-Kiesiläinen, J. 1999. Velkajärjestelyn ja saneerauksen pääpiirteet. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Kouvolan hovioikeus 2013/918.

Kuusela, L. Haastattelu. 25.11.2013. Kouvola: Kouvolan kaupungin talous- ja velkaneuvonta.

Kymenlaakson käräjäoikeus 12/13765.

Kymenlaakson käräjäoikeus 13/8485.

Laakso, T., Laitinen, E. & Vento, H. 2010. Uhkaava maksukyvyttömyys ja onnistunut yrityssaneeraus. Helsinki: Talentum.

Laine, H. 2012. Finanssimarkkinakatsaus 3/2012. Finanssialan keskusliitto.

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57.

Laki yrityksen saneerauksesta 25.1.1993/47.

Larros, H. 2013. Kansanedustaja Markus Lohi. Suomenlaki.com-internetsivut. Päivitetty 23.10.2013. Saatavissa:

<http://www.suomenlaki.com/juristikirje/kansanedustaja+markus+lohi/a2210995> [viitattu 27.10.2013].

Lindberg, P. 2007. Yrittäjä rehabilitaatiomenettelyissä. Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke. Saatavissa: <http://www.asianajo-lindberg.com/kirjoituksia.htm> [viitattu 26.10.2013].

Neuvontaa taloustilanteessa. Helsingin Yrittäjät. Saatavissa: <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/helsinginyrittajat/neuvontaataloustilanteessa> [viitattu 9.10.2013].

Oikeusministeriö. 2013. Mietintöjä ja lausuntoja 59/2013.

Rikalainen, E. & Uitto, T. 2008. Pakkokeinot ja saatavien perintä. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Simanainen, M. Sähköpostitiedustelu. 22.10.2013. Helsinki: Tilastokeskus.

Takuu-Säätiö. 2013. Takaajan vastuu. Saatavissa: http://www.takuusaatio.fi/tietoa_veloista/takaajan_vastuu/ [viitattu 11.10.2013].

Takuu-Säätiö. 2013. Velkojen vanhentuminen. Saatavissa: http://www.takuusaatio.fi/tietoa_veloista/velkojen_vanhentuminen [viitattu 15.11.2013].

Tilastokeskus. 2014. Yksityishenkilöiden velkajärjestelyjen määrä kasvoi vuonna 2013 hieman edellisvuodesta. Saatavissa:

http://www.tilastokeskus.fi/til/velj/2013/04/velj_2013_04_2014-01-29_tie_001_fi
[viitattu 4.2.2014].

Ulosottokaari 15.6.2007/705.

Valkama, E. 2011. Talous- ja velkaneuvonnan asiakkaat 2010 - velkajärjestely tuomioistuimessa vai muu apu? OPTL:n verkkokatsauksia 18/2011. Saatavissa:

<http://www.optula.om.fi/Etusivu/Julkaisut/1290609889965> [viitattu 22.10.2013].

Valtiovarainministeriö. Kansainväliset suositukset. Saatavissa:

http://www.vm.fi/vm/fi/11_rahoytmarkkinat/04_eu_lainsaadanto/05_kansainvaliset_suosituksel/ [viitattu 23.10.2013].

Verohallinto. 2013. Velkajärjestely. Vero.fi -internetsivut. Päivitetty 1.3.2013. Saatavissa: <http://www.vero.fi/fi->

[FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Velkajarjestely](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Velkajarjestely) [viitattu 17.11.2013].

REKISTERISELOSTE
(Henkilötietolaki 10 §)

1. Rekisterin pitäjä

Nimi	Oikeusrekisterikeskus	Postinumero	13101 HÄMEENLINNA	Puhelin	029 56 65631
Postiosoite	PL 157				
Sähköpostiosoite	oikeusrekisterikeskus(a)om.fi				

2. Rekisteriasioita hoitava henkilö tai yhteyshenkilö

Nimi
Rekisteripäällikkö Kati Kilpeläinen
Puhelin
029 56 65626
Sähköpostiosoite
oikeusrekisterikeskus(a)om.fi

3. Rekisterin nimi

Velkajärjestelyrekisteri

4. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Rekisteriä ylläpidetään velallisen maksuohjelman toteuttamisen turvaamiseksi ja hänen maksukykynsä ylittävän vastaisen velkaantumisen estämiseksi, velkajärjestelyn myöntämisen edellytysten selvittämiseksi sekä tilasto- ja tutkimustoimintaa varten.

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 87 § (58/1993)
Asetus yksityishenkilön velkajärjestelystä 7 § ja 9 § (57/1993)

5. Rekisterin tietosisältö (rekisteröityjen ryhmät ja niihin liittyvät tiedot tai tietoryhmät)

Velallinen:

- nimi
- aikaisempi nimi
- henkilötunnus
- lähiosoite
- postinumero ja postitoimipaikka
- puhelinnumero
- faxnumero
- kotikunta
- aikaisempi kotikunta

ELINKEINOHARJOITTAJAN TULOSELVITYS

Velkajärjestelyhakemuksen liite

Asianumero

ELINKEINOHARJOITTAJA JA YRITYS

SUKUNIMI, etunimet	
Yrityksen nimi kaupparekisterin tai aloittamisilmoituksen mukaan	
Yrityksen toimiala	Toiminnan aloittamispv
Yritysmuoto ☐ Yksityinen liikkeen- tai ammatinharjoittaja ☐ Avoin yhtiö ☐ Kommandiittiyhtiö ☐ Osakeyhtiö ☐ Muu, mikä:	Y-tunnus

YRITYKSEN OMISTUSSUHTEET

Osakkaiden tai yhtiömiesten nimet	Asema yrityksessä	Omistusprosentti

YRITYSTOIMINNAN LAAJUUS

☐ Yritystoiminta on päätoimista	☐ Yritystoiminta on sivutoimista	☐ Puoliso työskentelee yrityksessä	☐ Puoliso ei työskentele yrityksessä
Yrityksessä työskentelevien muiden perheenjäsenten määrä: kpl	Yrityksen työntekijöiden määrä: kpl	Yrityksen liikevaihto/vuosimyynti: €	
Yrityksen verotettava tulo kahdelta viimeiseltä vuodelta		Korkein alaiselle maksettu palkka: €/kk	Vuosi
Yrityksestä saatava palkkatulo: €/kk		Yrityksen verotettava tulo kahdelta viimeiseltä vuodelta	Vuosi
Hakija	Puoliso	Muut perheenjäsenet	
Yrityksestä saatava palkkatulo: €/kk	Yrityksestä saatava palkkatulo: €/kk	Yrityksestä saatava palkkatulo: €/kk	
Yksityisottojen määrä edellisenä vuonna: €		Yksityisottojen määrä edellisenä vuonna: €	
Tilikauden voitto	€ + välittömät verot	€ =	0,00 €
Osakeyhtiön vapaan oman pääoman määrä		€	
Elinkeinoharjoittajan oma arvio yrityksestä tai ammatinharjoittamisesta elinkeinoharjoittajan perheelle tulevasta kuukausitulosta kuluvana ja seuraavana vuonna:			€/kk
Lisätietoja			

ELINKEINOTOIMINTAA HARJOITTAVAA VELALLISTA KOSKEVAT LISÄEDELLYTYKSET

Yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja:	
☐ Hakijalla ei ole elinkeinotoiminnasta aiheutuneita velkoja tai niitä on vähän ja hänen yksinomaan tai pääasiallisesti tässä elinkeinotoiminnassa käytettävä varallisuutensa on vähäinen.	
☐ Kyseiseen elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja on enemmän kuin vähän mutta niitä ei ole eräänntyneenä maksamatta ja hakija kykenee maksamaan elinkeinotoimintaan liittyvät velat toiminnasta saatavilla tuloilla sitä mukaan kuin ne eräänntyvät.	
Elinkeinotoiminnan velat: €	Elinkeinotoiminnan varat: €
Velallinen, joka harjoittaa elinkeinotoimintaa avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisena yhtiömiehenä:	
☐ Yhtiö on maksukykyinen eikä sitä uhkaa maksukyvyttömyys.	
☐ Yhtiön osalta on vireillä yrityksen saneerauksesta annetussa laissa tarkoitettu menettely.	

**SELVITYS PÄÄTTYNEESTÄ YRITYSTOIMINNASTA
JA VELKALUETTELON YHTEENVETO**

Sivunro

YRITYS, JONKA HARJOITTAMASSA TOIMINNASSA VELKA ON SYNTYNYT (jos yrityksiä on useita, täytetään kunkin osalta erikseen)

Yrityksen nimi						
☐ Yksityinen liikkeen- tai ammatinharjoittaja	☐ Avoin yhtiö	☐ Kommandiittiyhtiö	☐ Osakeyhtiö	☐ Muu, yritysmuoto, mikä:		
Yrityksen toimiala						Y-tunnus
Toiminnan aloittamisajankohta	Toiminnan päättymistapa ☐ Konkurssi	Asiaa käsitelleen käräjäoikeuden nimi				
Toiminnan päättymisajankohta	☐ Muu päättymistapa, mikä:					
Milloin ja miten yrityksen omaisuus on muutettu rahaksi						
						Liitenumero
						Selvitys liitteenä
☐ Selvitys elinkeinotoiminnan päättymisestä ja siihen johtaneista syistä liitteenä						Liitenumero
Yrityksen omistussuhteet ja niiden olennaiset muutokset viimeisten kolmen toimintavuoden aikana						
Yritystoiminnan laajuus						
☐ Yritystoiminta on päätoimista	☐ hakijalle	☐ hakijan puolisolle	☐ Yritystoiminta on sivutoimista	☐ hakijalle	☐ hakijan puolisolle	
Yrityksessä työskennelleiden perheenjäsenien määrä:	Yrityksen työntekijöiden määrä:	Viimeisten kolmen vuoden aikana enimmillään		Toiminnan päättyessä		
Yrityksen maksama palkkatulo viimeiseltä toimintavuodelta yhteensä	€	€	€	€		
Yksityisottojen määrä toiminnan päättymistä edeltä neiltä kolmelta vuodelta (kultakin vuodelta erikseen)	€	€	€	€		
☐ Tilinpäätösasiakirjat päättymistä edeltäneiden kolmen vuoden ajalta ja kirjallinen selvitys toiminnan tuloksesta liitteenä						Liitenumero
Selvitys syistä, joiden vuoksi edellä tarkoitettuja asiakirjoja ei voida esittää						
Mahdollisimman tarkka arvio määrästä, jolla velkoja on toiminnan päätyttyä suoritettu ja ajanjakso, jona suoritukset on tehty: yhteensä € ajanjaksolta						
Lisätietoja						
Tämän yrityksen harjoittamassa toiminnassa syntyneet velat	A nro(t)	sivu(t)	B nro(t)	sivu(t)	C nro(t)	sivu(t)